

suppressiones incuborum nocturnas valeret. Medetur pæonia faunorū in quiete
 ludibrijs. Præcipiūt eruere noctu, quoniam si picus martius videat, tuendo in o-
 culos impetum faciat. Vfus in ijs diuersus, rubra enim grana rubentes menses fi-
 stunt, quindecim ferè pota in vino nigro: nigra grana vuluis medentur ex pas-
 5 so, aut vino totidem pota. Radix omnes ventris dolores sedat in vino, aluūm-
 que purgat. Sanat opisthotonon, morbum regium, renes, vesicam: matricem au-
 tem, & stomachum decocta in vino: aluūmque sistit. Estur etiam contra ma-
 lum mentis, sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. Grana nigra auxili-
 antur suppressionibus nocturnis in vino pota quo dictum est numero. Stoma-
 10 cho vero & rosionibus & esse ea, & illinire prodest. Suppurationes quoque dis-
 cutiuntur, recentes nigro semine, veteres rubro. Vtrunque auxiliatur à serpen-
 te percussis, & pueris contra calculos incipiente stranguria. Fœminis, vt Diosco-
 rides est author, à partu non purgatis sicca radix datur. Ciet menses græcæ nu-
 cis magnitudine pota. In vino data doloribus subuenit ventris. Sanat regium
 15 morbū, renes, vesicam. Decocta in vino aluū coerces fluentē. Rubra seminis gra-
 na rubentes menses sistunt decē aut duodecim pota in vino austero nigro. Sto-
 macho & eius erosionibus esse prodest. A pueris pota calculorum rudimenta de-
 trahunt. Grana nigra medentur suppressionibus nocturnis, & faunorū in quiete
 ludibrijs, strāgulationibus fœminarū & vuluæ doloribus grana quindecim in a-
 20 qua mulsa aut vino pota. Nascitur in editissimis præruptisq; montiū verticibus.
 Galenus pueros quosdam comitali morbo correptos haustu eius in perpetuum
 mentis malum nō sensisse tradit, dum etiam radicē à collo pendentē gestarent,
 ita vt pectus contingeret, quod & Possidonius adfirmat. Seleucus glycyfidē po-
 mi genus specie fici tradit, quod mulieres maxime deuitent infatuationis metu.
 25 Lithospermon aliqui ægonychon, alij diospyron, alij semē leoninū. à lapidea
 seminis duritia nomen accepit. Folia ei oleæ prorsus inessent nisi longiora, mol-
 liora, latioraq; viderentur, iuxta radicem humi iacētia, ramulis rectis, tenuibus,
 crassitudine acuti iunci, validis, furculosis, quibus in summis biforcipes exeūt cau-
 liculi, folijs inuestiētibus magnis, penes quæ lapideū semē, rotundum, exiguū in
 30 erui magnitudine extuberat. Nascitur macro solo locis eminentibus. Plinius ita
 graphice depinxit, tradēs inter omnes herbas lithospermo nihil esse mirabilius.
 Aliqui ægonychon vocāt, alij diospyron, alij heracleon. herba quincūcialis fere,
 folijs duplo maioribus q̄ rutæ, ramulis furculosis, crassitudine iunci. Gerit iuxta
 folia singulas veluti barbular, & in earū cacuminibus lapillos candore & rotūdi-
 35 tate margaritarū, magnitudine ciceris, duritia vero lapidea. Ipsi qua pediculis ad-
 hærent cauernulas habent, & intus semen. Nascitur in Italia, sed laudatissima in
 Creta: nec quicq̄ maiore miraculo Plinius aspexit, tantus est decor, velut aurifi-
 cū arte alternis inter folia cādicantibus margaritis, tam exquisita difficultas la-
 pidis ex herba nascētis. Iacere atq; serpere humi tradūt authores. Plinius vulsam
 40 non hærentē vidisse meminit. Iis lapillis drachmæ pondere potis vino albo cal-
 culos frangi pelliq; constat, & stranguriā discuti. Neq; in alia herbarū fides est vi-
 sus statim, ad quā medicinā nata sit. Est autē eius species, ita vt etiā sine authore,
 visu statim cognosci possit. Dioscorides iacere atq; humi serpere folia tradit, quæ
 ab radice profiliāt, quod nusquā non apud nos visitur. Lithospermon in altitu-
 45 dinē fruticat, erectis nō sessilibus humi ramulis, quod etiā Dioscoridi placere vi-

deo. Ab omnibus tā officinis q̄ medicis hodie *miliū solis* appellatur, q̄, vt reor, semen cādore solaris ac lucis splendore fulgeat. enimvero folijs oleæ mollioribus, latioribus, & lōgioribus cōspicitur, quę iuxta radicē humi spargūtur, ramulis tenuibus, rigidis, firmis, iūcea crassitudine, in quorū fastigio bifidi exortus cauliculorū speciē exhibēt, folijs magnis eos vestiētibus, in quo sinu semē emicat paruū, rotūdum, erui magnitudine, duritia lapidea. In asperis inuenitur, & editis locis. Vis huic inest, vt semine cū vino albo potō calculos frangat, pellātq; vrinam.

¶ *Phalaris. Erythrodanon, rubia. Lonchitis.*

Cap. LXXI.

Phalaris thyrsulos fundit à radicibus tenuibus, & superuacuis, frequentes, geniculatos, bipalmésq; calamis similes zeæ, graciliores tamē atq; dulces. Folia quoq; similitudinē eius habent. Semē amplitudine milij oblongius. Phalaris Plinio thyrsum habet longū, tenuē ceu calamū, in summo flore inclinatū, semen simile sesamæ. Hoc calculos frāgit potū ex vino vel aceto, vel cū melle & lacte: itē etiam vesicæ vitia sanat. Tunditur & in aqua aut vino. Succus ad vesicę cruciatus vtilissime bibitur. Semē ligulæ mensura potū eundē præstat effectū. Inuenitur frequēter in aruis sine nomine herba fruticosa, culmo longo, gracili, geniculis cincto perinde quasi auena, flore spicaceo, in summo inclinata, semine milio aliquāto longiori, radice tenui, & superuacua. Erythrodanon Latinis rubia dicitur, Dioscoridi altera spēte prouenit, altera feritur vt Thebanæ in Galilæa, & Rauennæ in Italia. In Caria certē inter oleas, tanquā in setigetibus, feritur, propter emolumentū quod ex ea re quæstuosissimum sentitur. Quadranguli ei caules, asperi, longi, similes aparinæ, maiusculi prorsus firmiusculiq; folijs circa articulos per interualla stellatim decussatis, & velut in orbem circūquaq; radiatis, semine rotundo, per initia virēte, processu rubro, vbi planè maturuit nigro, radice tenui, longa, rubēte. Magno quæstu rubia pollet, in primis tingendis lanis & corijs necessaria. Serpit humi vt gramē, locis vmbrosis cōspiciēda. Sponte prouenit, feriturq; similitudine eruii, verū spinosus ei caulis & geniculatus, quinque circa articulos in orbē folijs. Semen eius rubrū est. Laudatissima Italica, & maxime suburbana, & omnes pene prouinciæ scatent ea, radice amara & anchusæ modo rubicūda, velleribus inficiendis & pellibus tingēdis vtili. Italicā maxime Democrito placuisse dicunt. Officinis *rubia tinctorū* appellatur, Francis *garensa*, caule anguloso, geniculato, aspero, folijs per interualla ex singulis articulis emicantibus, & rotatim in stellæ modū radiatis, semine primū herbosum, mox rubro, deniq; nigro, semper rotūdo, radice rubra, altitudinis tātæ vt raro tota queat effodi. Hac tinguntur lanę, pellēsque perficiūtur, qua de causa à nostris infectoribus studiose colitur rubia. In medicina vrinā ciet, morbum regiū sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita vt bibentes lauētur quotidie. Radix semēq; trahunt menses, aluū sistunt, & collectiones discutunt. Contra serpentes rami cum folijs imponuntur. Folia capillum tingunt. Quidam morbum regiū sanari hoc frutice tradunt, etiā si alligatus spectetur tantum. Dioscoridi vrinā molitur, qua de causa regio morbo auxiliatur pota cū aqua mulsa: item coxedicum doloribus, & neruorū resolutioni, crassam enim copiosamq; pellit vrinam, interdū & cruorē. Bibentes tamē quo-

tidie lauentur, & inanitionum discrimina considerentur. Contra serpentium ictus succum ex vino bibi prodest. Semen potum ex aceto lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasque. Illita cum aceto albam vitiliginem emaculat. Lonchitis Romanis veneria aut lanceola dicebatur olim, folia ad porri similitudinem habet, latiuscula, & modice rubentia, ad radicem plurima, & in terram conuexa, pauca in caule. Flores in eo ceu galericulos comicis personis similes, parua exerentibus lingua, nigros. siquidem minutulis ijs hiantibus albugo quaedam inferiore labro prominens speciem lingulae representat. Semen in inuolucro clausum cum primo exit triangulum, simile cuspidi, unde ducta est appellatio, radices Gallicae pastinacae. Nascitur in asperis & sitientibus. Lonchitis, auctore Plinio, non ut plerique existimauerunt eadem est quae xiphion aut phasganon, quanquam cuspidi similis semine, habet enim folia porri rubentia ad radicem, & plura quam in caule, capitula personis comicis similia, parua exerentibus lingua, radicibus praelongis. Nascitur in sitientibus. Saepe in aridis & petrosis inuenitur, folio porraceo, floribus comicae personae similibus, parua exerenti lingua, semine triangulo ut pilum esse ac lancea videatur, a qua ut arbitror effigie nomen herba auspiciatur, radice syluestris pastinacae: sed nullum succurrit nomen dignum quod scribatur. Pueri, qui montibus oberrant, nigros capillos quasi galeros, nominant. Altera lonchitis quam asperam cognominant, Romani longinam aut colubrinam, folijs scolopendrij scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoque maioribus, vulneraria herba, plagisque inflammationes abigit, nec eas cingere vel enasci patitur. Pota cum aceto lienem absumit. Sunt qui ab hoc foliorum habitu *bursam pastoris* esse putent: sed ea folijs potius crucis conspicitur, semine in vulgus minuto. sed de hac alibi priuatim diximus. Alij quandam scolopendrij speciem esse suspicantur. Vt cumque lonchitidis superioris radix decocta, priusquam semen emittat, lieni & renibus medetur. Eadem in aqua ijs visceribus illinitur. Semen lonchitidis duabus linguis in vino potum hydropicos sanat. Radix potu vrinam ciet.

Althæa. Alcea. Cannabis.

Cap. LXXII.

Althæam aliqui ebiscon appellat, genus est syluestris maluae, folijs rotundis cyclamini modo, lanuginosis, flore roseo, caule cubitorum binum, radice lenta, viscosaque, intus candida. Tributum ei nomen ab excellentia & multitudine remediorum. Est syluestribus maluis, cui grade folium & radices albæ, althæa vocatur ab excellentia effectus, a quibusdam aristalthæa. Althææ folium a Theophrasto maluae redditur, sed gradus & pilosius, cauliculi molles, flos luteus, radix alba nervosaque, semen maluae. gustus quoque caulium ut maluae. Aquam radice trita addita tradunt addensari sub dio, atque congelascere. Vfus ad rupta, tusses è vino dulci, & ad vlcera in oleo. Medici althæam vocando, ut idem inquit Theophrastus, maluam syluestrem intelligunt ab effectus nobilitate, a quibusdam aristalthæa dicitur. Item ebiscus, siue quod idem est, ibiscus: quanquam Plinius althæam ab ibisco separauit medicinae vsu. Ibiscus, inquit, a pastinaca gracilitate tantum distat, damnatus in cibis, & medicinae duntaxat utilis, quam Graeci molochen agriam vocent, & aliqui plistolochiam. Anadendromalache a Galeno etiam vocatur. Officinis *bismalua*, vulgo *maluauiscus*, rusticis *guimalua*

bbb.ij.

nominatur, quòd glutinosa sit, caule tenero, bicubitali, molli, folijs lanugine canescentibus, foetu maluæ maiori, pilosiorèq; flore rosaceo, radice alba. Humen-
 tibus locis gaudet. Althææ in omnibus efficacior radix, præcipue conuulsis, ru-
 ptisq; Cocta in aqua aluū emollit. Ex vino albo strumas, & parotidas, & mam-
 marum inflammationes discutit. Panos in vino folia decocta & illita tollunt. 5
 Eadē arida in lacte decocta quamlibet perniciosæ tussi citissime medentur. Hip-
 pocrates vulneratis, sitientibusque defectu sanguinis, radice decoctæ succum
 bibendum dedit: & eam vulneribus cum melle & resina, item conuulsis, luxa-
 tis, tumentibus & musculis, neruis, articulis imposuit. Suspiriosis, ac dysentericis
 in vino bibendum præbuit. Mirum, aquam ea radice addita addensari sub di- 10
 uo, atque coalescere. Efficacior autem quo recentior. Radicis succus, vt Dios-
 coridi placet, decoctæ in aqua mulsa, itē tusæ per se potu efficax est contra vul-
 nera, parotidas, strumas, abscessus. Mammaram inflammationes sedat, sedis do-
 lores, offarctus, inflationes, neruorū rigores. discutit enim & excoquit, aut rum-
 pit, & ad cicatricē mox perducit. Decocta quo dictum est modo, & cum axun- 15
 gia, vel anserino pingui, terebinthinæve subacta vt malagmatis lentor contra-
 hatur, inflammationibus vuluæ, præclusisq; foeminarū locis vtiliter in pessis ad-
 mouetur. Decoctū eosdem vsus præbet. Purgationes à puerperio & reliquias à
 partu potenter extrahit. Decoctū radice potū prodest vrinæ difficultati, calculo-
 rurū cruditatibus, coxedicum vitijs, dysentericis, tremulis, ruptis. Dentiū mulcet 20
 dolorē colluto ore decocti in aceto iure. Semen recens aridū ve tritū vitilignes
 in sole cōfrictas obliterat. Eodē ex oleo perūcti à venenatis animalibus feriri ne-
 gātur. Valet ad dysenteriā, sanguinis reiectionē, alui profusiones. In posca aut vi-
 no decoctū bibitur contra omnes vesparū, apiū, ac similiū aculeatos ictus. Folia
 cū oleo exiguo imponuntur plagis, item ambustis. Constat aquā trita radice ad- 25
 dita sub diuo addensari atq; concreescere. Alcea syluestri & ipsa maluæ cōtri-
 buit, folia verbenacæ modo secta, caules terni aut quaterni cortice canabino
 vestiūtur, flores parui, similes rosæ, radices obliquæ, quinq; vel sex, cubitales. Al-
 cea Plinio folia habet similia verbenacæ, quæ & peristereon cognominatur, cau-
 les tres aut quatuor foliorū plenos, florē rosæ, radices albas, cum plurimū sex, cu- 30
 bitales, obliquas. Nascitur in pingui solo, nec sicco. Cæterū inuenitur in syluis ru-
 sticæ althææ vel bismaluæ syluestris vulgari cognomento, herba caulibus foliosis, ca-
 nabino cortice, minutis, fronde maluæ quasi circinata, & segmentis verbenacæ
 profundioribus laciniata, flore rosæ, paruo, radicibus obliquis, quinque senisve, cu-
 bitalibus, albis. Caudam quoq; leonis, qua multū animal id pollet, Homero, Ca- 35
 tullo, & Plinio testibus alceā appellant Græci. Vsus radice alceæ ex vino vel ex
 aqua dysentericis, aluo citæ, & ruptis, cōuulsis. Syluestris cannabis nascitur in
 syluis, virgulas althææ fundens nigriores, asperioresq; ac minores, cubitali alti-
 tudine, folijs edomitæ, scabrioribus, magisq; nigratibus, flores modice rubentes
 & similes lychnidi, semē & radix althææ. Cannabis primū in syluis nata nigriore 40
 folio & asperiore, dein cultu domita feritate mansueuit in agris. Satiua à Dios-
 coride pingitur folio fraxini, grauis odoris, caulibus paruis, inanibus, semine ro-
 tūdo. Ea Gallis *chanura* dicitur, ferulacei generis, graui odore, simplici adolescit
 caule in tantam plerunq; proceritatē, vt arborum æquet fastigia. Crebris geni-
 culatur nodis, è quibus surculi prodeunt, folijs angustis, mucronatis, fimbriatis. 45

Mas ex flos, versicolorium parit semen & oleosum: foemina albo flore sterilitatem compesat. Vtilissima funibus cannabis. Seritur à Fauonio. Quo densior est, eo tenerior. Semen eius cum est maturum, ab Aequinoctio autumnii defringitur, & sole aut vento aut fumo siccat. Ipsa cannabis vellitur post vindemiam, ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima est Alabandica, plagarum praecipue vsibus. Tria eius ibi discrimina. Improbatur cortici proximum, aut medullae. Laudatissimum è medio quae mesia vocatur: secunda mylasea. Quod ad proceritatem attinet, rosea agri Sabini arborum altitudinem aequat. Cannabis solum pingue stercoratumque, & riguum, vel planum, atque humidum & alte subactum deposcit. In quadratum pedem seruntur grana sex eius seminis Arcturo exoriente, quod est ultimo mense Februario, circa sextum aut quintum Calendas Martias, nec tamen vsq; in Aequinoctium vernum. Si sit pluuius caeli status, improbe seritur. Cannabis leguminibus assignatur. Huius semine, vt Galenus est author, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoque tostum tusumque cum bellarijs, quae secundis mensibus praebentur, vsurpent. Admodum excalfacit, & caput aestuoso halitu sursum misso tentat. Semine eius extinguere genituram virorum dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium necat, & quodcunque intrauerit eijcit, sed cum dolore capitis. Tantaque vis est ei, vt aquae infusa, coagulare eam dicatur. & ideo iumentorum aluo succurit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta, item podagras, & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed saepius mutatur priusquam inarescat. Semen largius sumptum genituram extinguit. Succus ex eo aurium doloribus instillatur. Syluestris, quae nigriore & asperiore caule, distat à satiuia. Vellitur & haec faciundis funibus apto cortice, cuius radix decocta illitu collectiones, & tumores discutit: tophos, qui in articulis occalluerunt, dissipat.

¶ *Anagyris. Cepaea. Alisma. Onobrychis.* Cap. LXXIII.

A Nagyris, à quibusdam acopon dicitur, folia virgisque viticis habet, fruticosaque; arboris instar, perquam graui odore, flos oleris. Semen in corniculis gignit oblongis, simile renibus, varium, subrotundum, & solidum, quod durescit fere maturescente vna. Anagyris Plinio, quam aliqui acopon vocant, fruticosa est, grauis odore, flore oleris. Semen in corniculis non breuibus gignit, simile renibus, quod durescit per messes. Anagyris odore tetro prouerbium peperit, in eos iactari solitum, qui offutura sibi commouent. Hanc sunt qui à Plauto nautea vocari putent in Asinaria, sed authorem non habent. Nautea porro herbam grauem esse scibit Festus, qua coriarij vtantur, à navi quasi nausea dictam. Anagyris recentioribus *malua terrestris*, quae humi maluae modo iaceat dicitur, rusticis *putidum lignum*. Arboris instar fruticat, folijs & ramis amerinae, foedo odore, flore brassicae, siliqua terete, qua semen continetur renibus simile, cum messibus maturescens. Folia collectionibus imponuntur: difficulter parientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur. Quod si emortuus haereat, & secundae mensis que morentur, drachmae pondere bibuntur in in passo folia. Sic & suspiriosis dantur, & in vino vetere ad phalangiorum morsus. Radix discu-

tiendis coquendisq; adhibetur. Semen commanducatum vomitiones facit. Tena
 nera folia, vt vult Dioscorides, illitu collectiones tumorésq; reprimunt. Si par
 tus hæreat, & secundæ mensésq; subsistant, drachmæ pondere bibuntur in pas
 so. Sic & suspiriosis præbentur, & contra capitis dolores in vino. Difficuler pa
 rientibus adalligantur, ita vt extemplo à partu soluantur. Radicis cortex con
 coquendis discutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum vomitiones ce
 leriter ciet. Cepæa portulacæ similis est, folio nigriore, radice tenui. Plinio ce
 pæa similis est portulacæ, nigriore radice sed inutili, nascens in litoribus areno
 sis, gustu amara. In vino cum asparagi radice vesicæ plurimum prodest. Folia
 in vino contra vrinæ stitlicidia, & scabiem vesicæ magno remedio bibuntur: sed
 cum decocto corrudæ, id est syluestris asparagi, quam myacanthon vocant, plu
 rimum conferunt. Alisma, quod & damasonion vocatur. folia ei plantaginis
 nisi angustiora essent, & in terram conuexa, caule tenui, simplici, cubitum ex
 cedente proceritate, capite thyrsi, flore albo, exili, & aliquatenus pallido, radici
 bus vt veratri nigri tenuibus, odoratis, acribus, modicè pinguibus. In aquosis
 amat nasci. Alisma, vt Plinius inquit, aliqui damasonion alij lyron appellant. fo
 lia ei plantaginis nisi angustiora essent & magis laciniosa, conuexaque in ter
 ram, aliàs etiam venosa similiter, caule simplici, tenui, cubitali, capite thyrsi, ra
 dicibus densis, tenuibus vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. nascitur
 in aquosis. Alterum genus eiusdem in syluis tradit nigrius, maioribus folijs. Re
 centiores *pastoralem fistulam* vocant, quòd singulari scapo rudis fistulæ & longi
 tudinem & effigiem quandam videatur imitari. Officinæ, herbarij, rura à simi
 litudine & natalibus *plantaginem* vocant *aquaticam*, folio arnoglossi, sed angusti
 ore, & semper in terram demisso, caule vnico, sesquipedali, in cuius fastigio vi
 ride alabastriculum in calycem concoloris floris dehiscit, radicibus crebris, vt
 ellebori nigri tenuibus, acribus, pinguibusque, flore tenui in candidum palles
 cente. Aquosos amat situs. Vsus in radice aduersus ranas & lepores marinos.
 Lepori marino aduersatur in viño potum. Eius drachma vna aut altera subue
 nit ijs qui leporem marinum biberunt, aut quos rubeta momorderit, aut qui o
 pium hauserunt. Torminosi aut dysenterici per se aut cum dauco pari men
 sura datur. Conuulsis, & mulieribus locorum causarijs, aut vuluæ strangulatui
 opportunis prodest. Herba sistit aluum, menses pellit, tumores illita placat. Pa
 nos sanat damasonion. Onobrychis lentis habet folia, longiora paulo, cau
 lem semipedalis altitudinis, florem rubentem, radices exiguas. nascitur dilutis
 incultisque locis. Folio, vt Plinius inquit, onobrychis constat lentis, paulo maio
 re, flore puniceo, radice exigua & gracili. Nascitur circa fontes. Illita panos &
 tubercula discutit. In vino strangurias finit. Sudores mouet cum oleo peruncta.

Hypericon.

Cap. LXXIIII.

Hypericon alij corion, alij androsæmon appellant. Sunt qui cha
 mæpityn ab odore seminis resinaceo dixerunt, folio rutæ figu
 ra, surculaceo frutice, dodrantali, subrubro. Flos luteus, qui digi
 tis tritus sanguineū succum remittit, qua ratione androsæmon
 cognominatur. Siliquas gerit subhirsutas, in longitudinē rotun
 das, hordei magnitudine, & semē in ijs nigrum, resinā obolens.

Nascitur macro solo sed culto. Hoc modo à Dioscoride pingitur in ruta sylue-
 stri, & multo articulatus, Folia sunt rute, pusillo frutice, ac lignoso, leuiter rubē-
 te. Flos luteus, qui digitis tritus sanguineū excernit succum, qua occasione qui-
 dā androsæmon vocauerunt, folliculo subhirsuto, in rotūditate prælongo, simili-
 tudine hordei, claudēte semen atrū, & resinam subolēs. Nascitur culto & gracili
 solo, sed hoc breuius aliquot omissis repetitur. Hypericon, Plinio authore, quod
 alij chamæpityn, alij corion appellant, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente,
 folio rutæ, odore acri, semine siliquæ nigro maturescēte cum hordeo. Nomen
 in officinis seruat. Rura *herbam perforatam* aut *mille pertusam* appellant, quòd folia
 soli obiecta innumeris foraminibus scaterent, & omni ex parte punctis quibusdā
 pertundi visantur. Vulgus item *herbam diui Ioannis* sæpe nuncupat. siquidem sur-
 culosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio rutæ, flore violæ matronalis for-
 ma, quem si digitis libeat terere, manus inuenies sanguine profecto cruentatas.
 nam & oleum in quo flos fuerit maceratus sanguineū concipit colorem. siliqua
 terete, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinā olente. Nanq; si nares cō-
 sulas, siliqua semēnq; tibi resinaceū odorem repræsentabit. Duo in hyperico in-
 ueniuntur, quæ tibi certitudinis faciant fidē, cruentus comæ florīsq; triti liquor,
 odor siliquæ seminīsq; resinaceus, quæ vix in alijs quibuscunq; reperiūtur. Quo
 magis hallucinantur, qui hypericum othonnen herbam esse censeant. Nam etsi
 perforata crebro folia hyperici acies oculi deprehēdat, non tanquā à tincis essent
 pertusa vel erosa, sed velut acu minutim puncta conspiciet. Item non ei flos in-
 est croci latifolius, sed albæ violæ luteus. Folium huic rutæ, alteri potius crucæ
 tribuitur. Neq; semen in othonnæ siliquis includitur. Peregrina herba barbaro
 aspectu. Hypericum vernaculum nobis est, nusquā non proueniens. A scyron a-
 lijs & androsæmon, species & hæc hyperici, amplitudine differēs, maioribus ra-
 mis surculosioribusq; & omnino rubentibus, folio tenui, floribus luteis, semine
 hyperici resinoso, & cū atteritur digitos cruentante, quam ob causam androsæ-
 mon hanc quoq; vocauerunt. Androsæmon aliqui dionysiadem, alij appellauerunt a-
 scyron, sed ab hoc & ab hyperico differentē, frutex est prætenuibus festucis, sur-
 culos rubentēsq; ramos fundēs, folijs effigie quidē rutæ sed duplo triplōve ma-
 ioribus, & cum teruntur succo sanguineo manantibus, cauis alarū multis, à qui-
 bus in cacumine stiones vtrinq; prodeunt pinnati, in queis flores pusilli, lutei,
 & in calyculis semen velut nigri papaueris, lineis depictum. Comæ tritæ resinoso
 odor. Hoc inuenitur in agris. Folia non sic, vt hyperici, foraminibus peruia
 notantur, longiora multo. Plinius ea supradicta genera hyperici appellatione cō-
 plectitur, duobus tantū fastigijs cōtentus, cum tradat aliud hypericon esse quod
 alij corin vel corion appellāt, folijs tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus
 & minus rubētibus, odoratū, palmo altius, suaue, leuiter aculeatū. Dioscoridi co-
 ris, quam hypericon quidam vocant, frutex est folio ericæ sed minore, pinguior
 re, ac rubente, palmū altus, sapore grato, acri, odorato. Hippocrates coren hanc
 vocauit, vt Galenus inquit, argumento seminis quod populæ oculi similitudinē
 repræsentat. A scyron maiores quàm hypericon habet ramos omninoq; ruben-
 tes, flores luteos, semen in calyculis pusillum. Comæ ascyri tritæ velut cruenta-
 tæ cernūtur. Androsæmon non absimile hyperico est, cauliculis maioribus den-
 sioribusq;, ac magis rubētibus, folia alba ferē. Gignitur in vineis. Ferè medio au-

tumno effoditur, suspenditurq; Galenus androsæmon duplex facit, ascyron siue ascyroides, de quo supra sumus locuti. Alterū dionysias appellatur ab aliquibus. Vtriq; par effectus. Ea inter hypericū, ascyron, & androsæmon inueniuntur discrimina, sed minora q̄ quæ genus mutare debeant, ideo vna cōmuni veniūt apud nos appellatione. Est tamē diligenter attendendū in rutæ syluestris mentione, vbi eadē verbotenus referuntur, florē simplici ratione luteū à Dioscoride tribui, vbi nec violæ albæ similem fecisse palam cognoscitur: quare in alterutra designatione nō nihil desiderari videtur. Nec in hyperici mētionē floris digitorū attritu cruentati meminit. Natura semini hyperici spissandi. Aluum sistit, vrinā cit, ad calculos vesicæ cum vino bibitur. Vis semini coris excafactoria, & ideo inflationem facit enterocelicis: sed stomacho non vtile, præcipuum ad stranguriam, si exulcerata non sit vesica. Medetur & pleuriticis in vino potum. Semē vtriusq; hyperici ischiadicis bibitur ex vino. Bibitur & in quartanis, quæ priuatum corion appellatur. Ambusta sanat. Spasticis & opisthotonicis perungi semine hyperici, quod coris vocatur, idēmq; bibere prodest. Capillum denigrat hypericon quod corion cognominant. Hypericon Dioscoridi vrinam cit, menstrua pellit appositum. Tertianis, quartanis cum vino potum liberat. Semen trīginta diebus potum ischiadicis medetur. Folia cum semine illita sanāt ambusta. Seminis ascyri vsus ad ischiadicos. Potum in aquæ mulsæ sextario vitiosa recrementa copiose detrahit: quapropter continuandus est vsus, dum vitium omne subsidat. Illinitur & ambustis efficaciter. Androsæmi semen duabus drachmis potum bilem deijcit, aluūmq; suis excrementis exonerat. Ischiadicis medetur, sed à purgatione aquam bibere conuenit. Herba sanat ambusta, vulneribus sanguinem cohibet. Coris semen potum menses pellit & vrinas. Phalangiorū moribus auxiliatur. Febriū horroribus ex pipere, opisthotonicis ex oleo conuenienter illinitur. Radix in vino cocta, potaque defectis opem ferre traditur: sed qui morbo tentatur diligenter operiri debet, quando corpus totum sudore diffluet, ex qua occasione membra resoluta mobilitati restituentur.

¶ Chamæpitys, aiuga.

Cap. LXXV.

Erba est chamæpitys per humum serpens, incuruæ similis, folijs sedi, minoribus, tenuioribus multo, hirsutis, circa ramos frequentibus, odore pinus, flore tenui albo vel luteo, radice cichorii. Altera huic cognominis, cubitalibus ramis, anchoræ modo incuruis, minutis crinibus, coma supradictæ, flos cæcidus, nigricans. semen olet pinum vt superior. Tertia masculus dicitur, paruula, læuior, folijs exilibus, candidis, pilosis, coliculo crasso & albo, flosculis melinis, semine pusillo, secus alas eodem odore quo cæteræ item species. Chamæpitys latine aiuga, authore Plinio, appellatur: diciturq; propter abortus ab alijs thus terræ, cubitalibus ramis, flore pinus & odore. Altera læuior & incuruæ similis. Tertia eodē odore, & ideo nomine quoq; paruula, crassitudine digitali, folijs scabris, exilibus, albis, in petris nascens. Sic tria eius habentur discrimina reddendo vnum sesquipedalibus surculis, flore pinus & odore: alterum breuius & incuruum: tertium folijs scabris, digitali caulis crassitudine. Latinis aiuga siue abiga chamæpitys dicitur. Inuenitur & ibiga vocari, quod nomen fere seruant

hodie Illyrici. Hinc duabus abiectis literis. b. & g. *iba*, & tandem *iua* manavit in vulgi nomenclatione. Ea est aiuga vel chamæpitys, quam officinæ simul & herbarij *iuam* appellant cognomento *muschatã*. siquidem ea per humum reptat incurua, folio semperuiui minoris, longe tenuioribus, hirsutis & pinguibus, circum ramos frequētibus, odore pinus, flore tenui, luteo vel candido, radicibus cichorij. Tantum abest vt chamæpitys, quæ ab officinis hodie demonstratur, sit ea Dioscoridis & Plinij, vt nihil magis eius deliniationi repugnare cognoscatur, & indigna prorsus quæ ijs generibus annumeretur, cum nullo sit pinus odore. Recentiores aliã chamæpityn nouerunt, eiusdem vt ipsi arbitrantur effectus, folio saluie rimoso, angustiore tantum, & ad radicem maiore, flore subcandido ac luteo, folliculis cristæ gallinacæ similibus, sapore pinus, in maritimis mōtibúsq; nascentem, nigro semine, quæ non serpit. Athenis chamæpityn alij *dionysiam*, alij *ioniã* vocari scribunt Apollodorus & Athenæus. Nicander ionida quandam herbam nominat, fortasse chamæpityn significare voluit, pumilam & humilem eam dicendo. Omnes hæ herbæ propter cognationem nominis non differendæ. Pro sunt aduersus scorpionum ictus: item iocineri illitæ cum palmis, aut cotoneis renibus & vesicæ decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoq; regio & vrinæ difficultatibus ex aqua decoctæ bibuntur. Nouissima contra serpentes valet cum melle: sic & apposita vuluas purgat, sanguinem densatum trahit pota, sudores facit perunctis ea. Peculiariter renibus utilis est. Fiunt ex ea hydropicis pilulæ cum fico aluum trahētes. Lumborum dolorem victoriati pondere in vino finit, & tussim recentem. Mortuos partus ex aceto cocta potaq; eijcere dicitur. Folia, vt Dioscoridi placet, chamæpityos septenis diebus in vino pota morbum regiū discutunt: & quadragenis in aqua mulsa ischiadicis medentur. Dantur peculiariter vrinæ difficultatibus, iocineris & renū vitio. Torminosi profunt. Heracleæ in Ponto aduersus aconitum pro antidoto vtuntur decoctum ebibētes. Ad supradicta quoq; cum polenta linitur quæ decocto herbæ maduerit. Trita in farinam & cum fico in pilulis sumpta aluū emollit. Excepta melle cum æris squama & resina eam trahit. Apposita cum melle vteros purgat, siquid intus infestat eijciens. Māmarū duritias digerit, vulnera glutinat, vlcera quæ serpunt cū melle lita cohibet. Vfus reliquis duabus ad eadem quæcunq; ceteriore tantum vi.

☞ *Betonica, cestron.*

Cap. LXXVI.

Estron cognominant psychotrophon, quoniam alsiosis locis gaudeat, Latini betonicam appellat. Exit caule tenui, cubitum vel eo amplius procero, quadrangulo, folijs longis & mollibus, frondis quernæ modo per ambitum ferratis, ad radicē maiusculis, odore iucūdo. summis in caulibus semen spicatū inest quasi thymbræ. Radices subsistūt exiles vt veratri. Folia huius collecta plurimos ad vsum siccantur. Vetones, vt Plinius tradit, in Hispania eam inuenere quæ in Gallia betonica dicitur, in Italia autem ferratula, græcis cestron aut psychotrophon, ante cunctas laudatissima, exit anguloso caule, cubitorū duūm, a radice spargens folia ferè lapathi, ferrata, semine purpureo. Nomen betonicæ in officinis retinet, vulgus *betunam* vocat, caule cubitali, aut altiori paulo, quadrato, folijs quernis, per ambitū ferratis, proxime radicem maioribus, odoratis, semine

in summis caulibus modo satyriæ spicato, floribus purpureis, radice veratri nu-
 merosa, tenui. Hallucinantur qui generi eidem betonicæ assignant, quam vul-
 gus *orualam* appellat, haudquaquã absimilem, caule ab imo rufescente, quadran-
 gulo, flore rubido, alabastriculis dehiscentibus. Vescû & atrum semen intus con-
 spicitur. Cæterum folio & caule oruala marrubium imitatur ingrato satis odo- 5
 re, flore in aquilini rostri modum falcato, siliquis circa caulem dehiscentibus, quæ
 semen atrum ostendant. Betonica folio quercus conspicitur, per ambitum crena-
 to, odorato, semine in verticibus caulium spicoso. Differt specie non effectu altera
 betonica vt Paulo Aeginetæ placet, vnicaulis, ramulos habens pulegij tenuiores,
 & gustu fatuos, in petrosis ferè proueniens. Folia siccantur in farinã plurimos ad 10
 vsus. Fit vinum ex ea & acetum stomacho & claritati oculorum. Tantumq; glo-
 riæ habet, vt domus in qua sata sit, tuta existimetur à piaculis omnibus. Anguiũ
 moribus imponitur betonica, præcipuè cui vis tanta perhibetur, vt inclusæ cir-
 culo eius serpentes ipsæ sese interimât flagellando. Datur ad ictus semen eius de-
 narij pondere cum tribus cyathis vini: vel farina, drachmis tribus sextario aquæ 15
 imponitur. Betonicæ semen omnia mala medicamenta exigit per aluum in mul-
 so, aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor: sed vomere cogendi atq;
 iterũ bibere. Iis qui quotidie gustet nulla nocitura medicamēta tradunt. Obolis
 tribus in aqua contra purulentas contrãq; cruētas excreationes subuenit. Ad la- 20
 teris & pectoris dolores farina eius bibitur. Betonica aliàs stomacho grauis, vitia
 tamen sanat pota, vel folijs cõmanducata. Difficultati spirandi medetur tusæ pō-
 do libra, mellis Attici semuncia ex aqua calida quotidie bibētibus. Drachma vna
 in aqua calida cyathis tribus bibitur ad cordis vitia. Renibus prodest betonicæ
 potus. Faciles præstat vomitiones radix ellebori modo quatuor drachmis in pas- 25
 so vel mulso. Sed sistit vomitionem farina ex mulsa. Sumitur & ex aqua, abster-
 gitque fastidia, digeritq; cruditates ex mulsa. Sistit aluum succus infusus aut po-
 tus. Eadem cœliacis in vino austero datur. Soluit aluum drachmis quatuor in hy-
 dromelitis cyathis nouem. Tormina discutit. Ad vulnus drachma in hydrome-
 litis cyathis tribus bibitur. Farina ex melle & aceto scyllite pota præcordijs & ili- 30
 bus vtilissima: item ramici pota, atque illita. Vesicæ malis contrãq; calculos gra-
 uissimis cruciatibus auxilio est. Eadem ad strangurias efficacissima. Ad calculos
 quidam betonicã & verbenacam & millefolium æquis portionibus ex aqua pro
 singulari remedio bibere suadent. Neruis discurrentibus per scapulas, humeris,
 spinæ, lumbis vtilissima vt in iocinere pota. Ad omnes corporis dolores remedio
 esse succum inuenio betonicæ, quæ pota colorem plumbeum corporis priuatim 35
 emendat, gratiorémq; reducit. Phthisicis eclegmate cum melle fabæ magnitudi-
 ne datur. Concoctionē facit in oxymelitis cyathis tribus denarij pondere, & cra-
 pulã discutit. Paralyfin sanare dicitur. Eadem torpētibus mēbris prodest. Comi-
 tialibus medetur eius drachma in oxymelite. Farina pondo denariorũ tredecim
 sumpta triginta diebus cum folijs quinquefolij tritis, ex aceti scyllitici cyatho 40
 & mellis Attici semũcia comitiales sanat. Eiusdem drachma in aquæ mulsæ cya-
 this tribus febribus liberat, quæ cum horrore veniūt. Bibitur in quartanis farina,
 quæ omnes horrores coercet. Morbus regius impugnatur eadē tribus obolis ex
 vini veteris cyatho. Farina è lacte caprino pota sanguinē sistit ex vbere fluētem.
 Potatur à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis succus. Betonica drachma in vini 45

cyathis tribus bibitur cōtra omnia vuluarū vitia, aut quæ in partu fiunt. Euocat mēses, & partus accelerat farina ex aqua mulsa. Herba delet carcinomata & nigritias vteres addito sale. Radix Dioscoridi pituitosam vomitionē elicit ex hydromelite pota. Folia dantur ruptis, cōuulsis, vuluæ causarijs, & ad laxādos vteri strangulatus drachmę vnus pondere cū aqua mulsa. Ternæ in vini sextario drachmæ cōtra serpentiū morsus ebibūtur. Herba magno præsidio illatis à serpente vulneribus illinitur. Aduersus venena drachma ex vino salubriter potatur, quā si quis præsumpserit, à poculo venenato tutus euadet. Vrinās ciet, aluum subducit. Medetur comitialibus, insanis pota ex aqua, & iocineris lienisq; molestijs denarijs singulis in aceto mulso. Concoctiones adiuuat, si quis tuberculo fabæ secundum cœnam deuoret. Sic & acida ructanti stomacho salutaris est. Stomachicis eam manducare & succum exputo corpore deuorare proderit, ita vt in singulos haustus dilutum vinum supergustetur. Datur sanguinem excreantibus tribus obolis cum vini misti cyatho: ischiadicis, renum & vesicę doloribus ex aqua: aquæ quæ cutē subijt binis denarijs in mulsa. Regio morbo laborantes recreat. Menses pellit denarij pondere cum vino pota. Herentes fœminarū purgationes drachma in vino depellit. Aluum quaternę in aqua mulsa cyathis decem inaniūt. Tabidis & purulenta egerentibus ex melle auxiliatur. Folia cum inaruerint trita ad hos effectus fictilibus conduntur.

Britanica. Betonica altera.

Cap. LXXVII.

Britanica, siue betonica folio cernitur rumicis syluestris sed nigriore pilosioręq; gustus astringentis, caule non magno, radice breui, tenui. Britanica in insulis in confini Britannię Oceano, vel eius insulis reperta est, folia habens oblonga, nigra, radicem nigram. Florem, authore Plinio, vibones vocāt, qui collectus antequam tonitrua audiātur, & deuoratus, securos in totum reddebat milites. Erisij, qua castra erant Romanis, demonstrauere illam. Miratur Plinius, quæ nominis sit causa, nisi forte confini Oceano Britannię veluti propinqua dicauerit. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur certū est: sed hic quondam ambitus fuit, nominibus suis eas adoptandi, vt docuimus fecisse reges, vt res tanta debeatur, herbam inuenire, vitam iuuare. Siquidem in Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis solus, qua pota dentes intra bienniū deciderent, compagēsq; in genibus soluerentur. Medici stomachacem & sceletirben vocabāt. Ei malo reperta auxilio est britanica, non neruis modo & oris malis salutaris, sed contra anginas quoq; & serpentes. Sed quare vibones dicantur huius herbæ flores, nō ausim diuinare. Cæterum Strabo author est apud Vibonem in Brutijs, repertum coronis flores neçtere: in eum quoque locum propter flores migrasse Proserpinam. Eisdem incommodis quoq; Romanas legiones in Arabia tentatas fuisse Augusti Cæsaris principatu, Heliogallo duce, idem refert Strabo. Sed magis miror, florem tātum à Plinio celebrari, cuius, velut ignobilis aut indigni qui designaretur, Dioscorides nō meminerit. Quare de illo insigni betonice, tāmque pulchro & eleganti intellexisse Plinium existimo, de quo infra agetur. Britanicam hodie Italia *piatamanā* appellat, quidam *lapathum acutum*, quòd folia rumicis

habeat. Cæterum & longiora sunt & nigriora, carnosiora & lanuginosiora, radi-
 ce nigra & vesca. Sūt qui putent eā esse herbā quæ *bistorta* vulgo vocatur, etenim
 folio est rumicis, à terra cæsis, supernè viridi, flore rubro, radice concolori, con-
 torta, nigricante, cui eadem quæ britannicæ vires à medicis tribuantur. Medetur
 serpentiū ictibus britannica. Succus exprimitur folijs, in sole aut igni versatur, dū
 coëat. vim habet astringentē, priuatim depascentibus oris & tonsillarū vlcibus
 vtilē, demū ad omnia quæ densari sit opus. Folia in farinā redacta labiles dentes
 firmāt. Nascitur betonica altera in fœnarijs campis, & montibus, excelsa & ni-
 tida loca diligens. Germina, & animos, & corpora hominum tuetur à maleficijs,
 piaculis omnibus. Contra peregrinationes nocturnas, itinera insidiosa, difficiles
 somnos commēdata. In totum ad omnem medendi rationē celebratissima. Ra-
 dix ei tota rubet odoratāq; habetur, folium porraceum, stamine quo medium di-
 uiditur puniceo, ac rubente, in recto calamo triquetrū, floribus in cacumine pur-
 pureis. Mirari licet quam ob rem mētiones duas betonica meruerit, nisi quis duo
 quoq; genera betonicæ nobis à Dioscoride demōstrata contenderit: & quāuis in
 purioribus Dioscoridis codicibus caput hoc nō inueniatur (non enim plane stylū
 eius redolet) vires tamen huic dicatas in vetustis authoribus, Dioscoridem in te-
 stem citantibus, inuenies: betonicæ mentioni fusius insertas deprehendes. Plinius
 duo genera videtur intellexisse, quæ tamen promiscua conferantur, vni rumicis
 folio tradit, quod britannicæ Dioscorides assignat: nam eius, quæ eodem authore
 betonica dicitur in Gallia, folia querna potius visuntur, serrato ambitu, & inde
serratula in Italia nominatur, vt vibones in Hispania. Altera quæ stamine, non se-
 mine vt in Plinio mendose legi puto, purpureo, nam neutri earum semen offen-
 ditur in purpuram inclinatum medium folium diuidente. Faciliior esset Pliniana
 lectio, si ita scriberetur, Exit betonica anguloso caule, cubitorū duūm, à radice
 spargens folia fere lapathi, serrata: altera stamine purpureo. Nam hic videtur fo-
 lij forma desiderari, quod Dioscorides in secunda mentione betonicæ exprimit,
 folium tribuens porraceum, stamine in medio purpureo. Tantūmq; glorię ei tri-
 buit Plinius, vt domus in qua sata sit, tuta existimetur ab omnibus piaculis, quod
 Dioscorides secundæ manifestius adscribit. Duas & Paulus Aegineta betonicæ
 facies intelligit multum differentes, effectu tamen parili, vt suprā dictū est. Quæ
 tamen hæc herbarijs fuerit & officinis minime silentio prætermittendū, cum non
 parciior quàm alterius suprādictæ apud omnes increbuerit vsus. Hanc postero-
 rem tam officinæ quàm herbarij mediciq; *tunicum*, detractis à betonica duabus li-
 teris prioribus, nominant. Enimuero *tunicum* radicem habet rubram, odoratā,
 porracea folia, stamine, quo medium diuidatur, puniceo vel rubente, cum recto
 calamo triangula, floribus in vertice purpureis. Est autem gētilis huic herba, quā
 Galli modo *barbaricam*, modo *armeriam* appellant, mœnibus & circū septa domo-
 rum, neq; non macerijs, vetere ritu ad arcenda, vt volunt, piacula, insidias & ma-
 leficia satam, fruticosam, folijs porri, oblongis, angustis, per extremum mucro-
 natis, cæsijs, concoloribus calamulis, teretibus, geniculatis, cubitalibus, floribus
 speciosis, simplicibus: qui quinis, senisve folijs constent, lentè fimbriatis, magna
 ex parte purpureis, quanuis & interdum niuei cōspiciantur, suauis odoratu quasi
 caryophylli. De altili betonica alibi abunde dictum est. Farina recētis vulneribus
 capitis indita dolorem finit, vulnera glutinat, fracta ossa extrahit: sed quotidie

debet imponi, dum persaneſcāt. Dolori capitis medetur, ſi iure decocti foueatur, aut tēporibus cum bitumine perunctis. Suffitur eiufdem gratia radix. Farina tam aduerſus toxica quàm ſerpentum & ſcorpionū iētus ex albo vino bibitur. Quar-
 5 tanæ, reliquarūmq; febrū horrores diſcutit. Comitialibus opitulatur ſub ipſam acceſſionem propinata. Eadem per ſe carcinomatis inſpergitur, quæ tamen præ-
 ſtiterit herbæ ſucco prius abluiffe. Eſtur contra vētris tineas. Succus peſtis arcet cōtagia: atq; etiam hauſto, ſi iam morbus inuaſerit, liberat. Fit ex flore oleum ad
 canis rabioſi morſus, ad fiſtulas & parotidas, queis illitu medetur. Viſus aciē ex-
 acuit. Ieiuno ſumpta dolorem dentium ſedat. Iure decocti colluto ore diſcutit
 10 grauedines. Partum, qui ſine febre ſit, accelerat. Neruorum vulneribus imponi-
 tur. Præſumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non ſentiēt
 qui ex vino biberint. Faſtidia cum aceto mulſo diſcutit. Iis qui ex morbis ſeſe re-
 colligunt aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ
 ac inflationes ventris ſedat. Venena rabioſi canis morſu impreſſa elicit plagæ
 15 diutius illigata.

¶ *Lyſimachion.*

Cap. LXXVIII.

Lymachion cauliculos ſpargit cubitalibus maiores, fruticosos,
 tenues, quorum ab geniculis folia exeunt gracilia, guſtū aſtrin-
 gentia, flore ruſo vel aureo. Gignitur in paluſtribus & aquoſis.
 20 Inuenit Lyſimachus herbam lyſimachiam, quæ ab eo nomen
 retinet, celebrata Eraſiſtrato. folia habet ſalicyſ, vt Plinius tra-
 dit, viridia, florem purpureum, frutiſoſa, ramulis rectis, odore
 graui. gignitur in aquoſis. Viſ eius tanta, vt iumentis diſcordantibus iugo im-
 poſita aſperitatem cohibeat. Regis Lyſimachi inuentoris nomine inſignis. Ruſtici
 25 *corneolam* vocant, cauliculis pluribus geniculatis aſſurgentē, emicātibus ex ſingu-
 lis articulis folijs ſalicyſ effigie, ſed viridioribus, flore ruſo, graui odore, guſtu au-
 ſtero. Inuenitur in humidis ſub nomine *corneolæ* vulgo notiſſima. Hanc infecto-
 rum officinæ quàm optime norunt. ea enim ad inſciendos viridi colore pan-
 nos vtuntur. Huic *corneolæ* vulgo notæ ſingulæ deprehenduntur hæere, quas
 30 Dioſcorides lyſimachio tribuit. Et ſi particulatim libeat percurrere, inuenies in
 paluſtribus & aquoſis naſci, cauliculos emittere cubitales, aut paulo maiores, fru-
 ticoſos, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, ſalicyſ figura, guſtu aſtringen-
 tibus, flore ruſo aut aureo, quæ ſi comburantur acrem eructant fumum, naribus
 mordacem. Lytron tam Dioſcorides, quàm Plinius appellari alio nomine tra-
 35 dunt, quod putatur pro luteo deprauatum. nam vt Victruuius eſt author, qui nō
 poſſunt chryſocolla propter raritatem vti, herba quæ luteum appellatur, cæru-
 leum inſciunt, & vtuntur viridiſſimo colore. Quam luteam herbam tradit cæ-
 ruleo ſubtritam pro chryſocolla induci, talis eſt fere lyſimachiæ, ſiue lytron, ſiue
 luteum alio nomine vocetur, apud infectores vſus. nam cæruleo colore, quo gla-
 40 ſtum tingit, eam ſuperinducentes viridem efficiunt colorē. Nam per ſe ſi adhi-
 beatur, luteum vel flauum præbet, argumēto, quòd flauum facit capillum. Si ta-
 men cæruleo ſubteratur, infectiuum contrahit virorem. nam piētiores ex luteo,
 & cæruleo contritis viridem efficiūt colorē. Niſi quis putet, non à colore, quē
 tingit, ſed à flore potius luteam nominari, qui luteo conſpectu micat, quare ru-

ra nonnusquam apud nos hunc florem *aquatilem solisiam* appellant, quòd colore aureo vel fuluo calendulæ florē imitetur. Herba à bubulo pecore nec non etiam veterino pabulis respuitur, nempe cum in aquosis pratis detonsam cespite tenuis offendes, eam tantum relinqui intactam videbis: quod forte odoris vel saporis acrimoniæ referendum est acceptū. Audiui de quibusdam rusticis, cū apud Cenomanos pestilentia passim grassaretur, multòsq; subita morte raperet, tandem ex herba quadam, quam mihi demonstrarūt, remedia quæ fuisse, qua liberatos peste plurimos adfirmabant. Nanq; altius paulo supra panum, qui iam intumisset adalligata, deorsum pestilens virus impellebat, collectūmq; tandē inibi, sursum regredi & principes partes repetere nō patiebatur. Sic modico subiecti mēbri damno, reliquum seruabatur corpus. inde rusticis *pellibossa*, siue quod idem est pestifuga, cœpta est appellari. Sed quæ ab ijs demonstrata mihi fuit, nullis dissentientibus notis, *lysimachia* erat. Cuius miraculi nullam potui rationē inire, nisi quòd forsitan suo inspissatu & astrictionis munere, quo pollet, venenū ad subditas partes exprimens, excluderet. *Lysimachia* odorē serpentes fugiunt. Sanguinis profluuium sistit siue ore reijciatur, siue naribus, siue aluo fluat, siue fœminarū vtero, pota, vel illita, vel indita. Recentibus plagis medetur. Ulceribus priuatim quæ calciamento facta sunt prodest contrita. Capillum flauum facit. Foliorum succo vis astringendi, propterea sanguinem reiectantibus potu infusionēque laudatur. Sistit & fœminarum profluuia appositu. Herba ipsa erumpente sanguine naribus farcitur. Manantem vulneribus cruorem cohibet. Crematæ nidor acerrimus expiratur, qui serpentes abigit, & muscas enecat.

¶ *Polygonon, sanguinaria. Polygonon fœmina. Polygonaton.* Cap. LXXIX.

Polygonon herba ramis exilibus, copiosis, atq; geniculatis, qui à terra non attolluntur, graminis modo serpentibus, folijs rutæ, sed longioribus & mollioribus, semine turgēs sub omnibus folijs, à quo nonnulli masculū intelligunt, flore albo aut rubente. Polygonon Græci vocant quam Latini sanguinariam. Non attollitur à terra vt Plinius ait, folijs rutæ, similis graminis. Qui plura genera polygoni faciunt, hanc marem intelligi volunt, maiorem, minúsque nigram, & geniculis densiorē, semine sub omnibus folijs turgescētē: appellariq; à multitudine seminis, aut densitate fruticis, aut frequētia geniculorum. Inueniuntur qui fœminam hanc esse contendunt, marem autem maiorem, minúsque nigrum, & geniculis densiorem. Herbam sanguinalem Celsus polygonum Græcis appellari tradit. Latinis & seminalis à seminis multitudine, & sanguinaria à cohibendo sanguine nominatur. Aëtius heliobotanen, hoc est solis herbam dici meminit. Proserpinacæ nomen polygono tributum videre licet in eo libello qui Lucij Apuleij fuisse à multis creditur, ita vt in Dioscoride serpinaca pro proserpinaca corrupte legatur. Proserpinacā sunt qui in Plinio polygonon intelligant, dicente vulgarem herbam esse, eximij aduersus scorpiones remedij, & lassitudinem, si linguæ subijciatur: si deuoretur, vomitionem sequi, salutarē. Illud tamen mirari subit, quod Plinius eodem capite proserpinacam & polygonum quasi diuersas herbas demonstrat, vtranq; tamen ad anginas commendat vigesimo septimo volumine. Officinis nostris & herbarijs *corigiola* & *centinodia* mas appellatur.

quandoquidē humi reptat graminis modo, geniculatis crebro flagellis, mollibus, folijs rutæ sed tenuioribus, paulóq; lōgioribus, sub quibus semen turgescit, flore partim rufo, partim candido. Vis eius est spissare ac refrigerare. Succus eius sup-
 5 primit sanguinē, & potus cū vino cuiuslibet partis profluuiū excreationésq; cruē-
 tas inhibet. Semine aluū soluit largius sumpto, vrinā cit. Rheumatismos cohibet,
 qui si nō fuere, nō prodest. Stomachi feruori folia imponūtur, vesicæ dolori illinū-
 tur & ignibus sacris. Succus auribus purulētis instillatur, & oculorū dolori per se.
 Dabatur & in febribus ante accessiones duobus cyathis, in tertianis, quartanisve
 præcipue. Potu menses cit. Vis epoti succi est, vt Dioscoridi placet, spissare, re-
 10 frigerare. Medetur cruentæ excreationi, cholæræ, stranguriæ cruciatibus. Prolu-
 uem alui supprimit, vrinam efficaciter trahit. Cum vino potus cōtra serpētium
 morsus auxilium præstat. Datur in febribus per horam ante accessiones. Inhibet
 & sua quoq; mulieribus profluua, vel appositus. Idem succus auribus instillatur
 quibus effluat pus. Est eius insignis effectus in vino decocti addito melle ad ge-
 15 nitalium vlcera. Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, vlceribus quæ serpūt,
 ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus vulneribus folia illinūtur.

Polygonon fœminam Romani eodem nomine seminalem appellant, paruus frutex, vno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis in se tubarū modo far-
 ctis, tuberibus articularum eminulis, quos folia frondibus piceæ similia in orbem
 20 conuestiunt, radice superuacua. nascitur in aquosis. Plinius in montibus, tertium
 polygoni genus tradit, oreon vocatum, arundini teneræ simile, vno caule, densis
 geniculis & in se farctis, folijs autem piceæ radicis superuacuae. Describit eadem
 forma qua Dioscorides hic fœminam: sed miror montanū, siue oreon ab eo no-
 minari, cum aquosis tantū sit familiare, nec in mōtibus, nisi forsitan opacis, mul-
 25 tiplicique aquarum scaturigine madentibus, inueniri cōstet, quo loco prouenire
 non recusaret. Rura nostra *aquaticam pinum* nouerunt nominare. nanq; ea in hu-
 midis fruticat vno caule arundini teneræ simili, densis geniculis in se tubarū mo-
 do farctis, quorum torulos folia pinus in orbem cingunt, radice nullius vsus. in-
 uenitur in riguis. Huic quoq; spissandi refrigerandique natura ad eadem quæ su-
 30 perior, sed inefficacius pollens. Certe ex aceto trita collectionū inflammationes
 refrigerat, ac eo defluentes humores cohibet. Imponitur sacris ignibus, & quibus
 stomachus æstuat. Succus eius purulentis auribus infunditur, cruenta sanat vlce-
 ra, medetur dysentericis, sanguinē excreatibus, neq; nō muliebri profluuio. Pri-
 uatim medetur coxēdicibus. Illud & peculiare & cum natura sua pugnās aluum
 35 soluere, ciere vrinas. Polygonaton in montibus nascens maiorem cubiti altitu-
 dine fruticem habet, folijs laurus, duntaxat latioribus læuioribúsq;, sapore malī
 cotonei aut punici. Etenim gustatum quandam resipit astrictionem. Per singu-
 las foliorū eruptiones spectātur flores cādidi, copiosi, numero maiore q̄ folia, quæ
 ab radice ad cacumen exeunt. Radicē habet candidam & oblongā, mollē, geni-
 40 culis frequentē, graueolentē, digitali crassitudine. Hoc Dioscoridis polygonatū
 nunc officinæ omnes, herbarij, itē vulgus *sigillum Salomonis* appellant. Et si singu-
 las Salomonij sigilli notas libeat profsequi, omnes adesse, ne vlla quidem reclamā-
 te, reperies. nanq; profilit in montibus, frutice cubito proceriore, folijs lauri latio-
 ribus & læuioribus, quæ gustata quēdam malī cotoneæ aut punicæ saporem re-
 45 ferant cum astrictione nonnulla. Flores per singulos foliorum exortus exiliunt

candidi, qui folia numero longe superēt à radice ad cacumen supputata. siquidē terni aut plures ab vnoquoq; sinu foliorum emicant, radice candida, molli, longa, crebris nodis articulata, densa, grauius olente, pollicis crassitudine. floribus excussis baccae pisi fere tuberculo depēdent, ex viridi nigricantes, & in quendam ordinē digestæ. Nomen traxit, q̄ radix frequentibus geniculorū nodis interuallata tumet. nā caulis nullis cingitur articulis, sed enodis attollitur nullis brachiatus ramis. Vulneribus efficaciter illinitur radix: quinetiā maculas cōcorporat. Galenus prior, & eo posterior Paulus odorem ei quendam assignāt sine gustu fastidiendo, qui ne explicari quidem recte possit. Plinius alterum genus adiecit, polygonum syluestre nominat, cuius descriptio in plerisq; cum superiore Dioscoridis pictura 10
 dissonet: quapropter aliud esse genus nō dubitauerim, pene arboris, vt inquit, frutice, radice lignosa, stirpe cedri rubicundo, ramis sparti, binūm palmorum, nigris, geniculorū ternis quaternisq; articulis. sapor mali cotonei. Hac mihi certe facie demonstratum quod polygonū syluestre appellatur, fruticibus magis quàm herbis annumerandum, vt quod arbuscularum minetur altitudinem, stipite & ra 15
 mis sparti, atro virore saturatis, binūm palmorū, ternis rutæ folijs, nigricantibus, ex interuallo fufis, sapore mali cotonei, radice lignosa. Sed multi iam apud nos, quod ramis herbaceis, fronde minuta genistæ, quam vocant sparton, foliatis vestiatur, *genistellam* audent appellare. Huic spissandi natura. Decoquitur in aqua ad tertias, aut aridi farina inspergitur, & oris vlceribus, aut attritis partibus. Propter 20
 gingiuarū vitia ipsa com manducatur. Nomina sistit, omniāq; quæ serpūt aut difficilem cicatricem habēt. Priuatim vero sanat à niue facta vlcera. Herbarij & ad anginas vtuntur illa, & in capitis dolore coronam ex ea imponunt, & contra epiphoras collo circumdant. In tertianis quidem sinistra manu euulsam adalligant, adeo contra profluvia sanguinis, nec vllam magis aridam quàm polygonon seruāt. 25

¶ *Clematis daphnoides. Clematis alia.*

Cap. LXXX.

Lematis, quam daphnoidem cognominant, nascitur pinguibus locis, sarmentis prælongis, iuncea crassitudinis, folio lauri figura & colore, multo minore. Est & Plinio clematis Aegyptia cognomine, quæ ab alijs daphnoides ab alijs polygonoides vocatur, folio lauri, longa tenuisq; aduersus serpētes ex aceto pota ac priuatim aspidas efficax. Aegyptus hanc maxime gignit. Prælonga tenuisq; in prouerbium vsque cessit, ita nominando eos, qui proceri & nigri sunt corpore, vt est apud Demetrium Phalereum. tales enim Aegyptiæ clematides ab eo nominantur. Clematis daphnoidis si quis imaginem, naturam, effigiē 35
 exquisitius exploret, ea cēsebitur esse quæ Latinis vincaperuinca, officinis *peruinca*, vulgo *peruınca* nominatur. nanq; vincaperuinca prælongos spargit iuncos, folia lauri figura & colore, multo minora, pingui lætiorq; prouenit solo, geniculatis reptans flagellis, gracili & in terram sparso iunco, folijs laurinis, sed longe minoribus, flore hyacinthino, interdum sedrarius suppurpureo, obuia quæq; vinciens, 40
 vnde vincæ peruincae nomen ductum putatur. Ea semper viret, in modum lineæ folijs geniculatim circumdata, topiaria herba, inopiam tamen florum aliquando supplet. Coronarij generis, hybernas sua perpetua frōde texit corollas. Folia clematidis huius in vino pota citam alui proluuiem ac dysenterias sedāt. Vuluarum

tormēta cū rosaceo, aut Cyprino collecta in pefso, & cū lacte indita finiunt. Ipsa
 cōmanducata doloribus dentium medetur. Aduersus serpētiū ictus, & priuatim
 aspidū, remedio esse fertur. Gignitur in terrenis. Est & alia clematis quæ ramis
 exit rubētibus, viticosis, ambit hæc viticulis suis arbores cōuoluēdo sese proximas
 5 vt smilax, foliū ei vehemēter acre ac exulcerans. Hæc smilaci similis effingitur,
 geniculata & ipsa, repēs per arbores. Plinius vnā tradit clematidē, quā aliqui echi-
 ten, alij laginē, alij tenuē scāmoniā, & pedales & foliosos nō dissimiles scāmonie
 ramos habet, nisi q̄ nigriora minorāq; sunt folia. Inuenitur in vineis aruīsq;. Estur
 vt olus cū oleo & sale. Ea rusticis nostris *liseron* appellatur, ab herbarijs & officinis
 10 *volubilis maior*, quandoquidē viticulas emittit rubētes, lentas, folia supra modum
 acria ac linguā vellicantia, repit per arbores vt smilax læuis, qui grādis ille pha-
 sellus intelligitur, vt suprā dictū est, circūuoluens sese vicinis arboribus, vnde vo-
 lubilis nomē traxit. Si quis linguā consulat, magnā folij acrimoniā & exulcerantē
 deprehēdet. Putatur idem frutex qui & cōuoluulus Latinis dicitur, cuius flos ru-
 15 dioris lilij figurā præbet, ob id liliastri quoq; nomen habēs, & vulgo nostro *cāpa-*
nella, quòd flos cymbalorū effigiē imitetur. nam foliū ei vt scāmonie pinnatū, nec
 huic smilaci dissimile, qui vicinis circūuoluitur fruticibus, semen nigrū, triāgulū,
 in folliculis acinorū specie, qui numero tres habentur. in vinetis aruīsq;. De hoc
 verba Plinij subiicimus. Est inquit, flos nō dissimilis lilio in herba quā cōuoluulū
 20 vocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorē tantū referens,
 & veluti rudimēta naturæ lilia facere cōdiscens. Habetur & clematis tertia Plin-
 io centūculus Italis appellata, rostratis folijs, ad similitudinē capitis penularum
 iacens in aruīsq;. ^{reput} Dioscorides gnaphalion herbā centūculum à Latinis dici memi-
 nit, quod & Scribonius Largus cōfirmat, gnaphalida centūculū dici latine testa-
 25 tus. Quanq̄ non habeo compertū, eadē sit an diuersa gnaphaliū à tertia clematis
 tide, quandoquidē & medicine congruūt, & vtraq; centūculi nomen habet. Dio-
 scorides, teste Galeno, primam tantū clematidem hoc loco repræsentauit, quæ
 daphnoides, aut myrsinoides, aut polygonoides cognominetur: secūdā vero quæ
 clematitin vocari tradit, in calce quarti nō hic scriptā esse cōtēdit. Addidere ta-
 30 men librarij vtroq; loco eā, quod in alijs quibusdā fecere. Pāphilus ambas clematis
 tides in vnū cōfudit, à Galenōq; ob id incessitur iure. Idem & Plinius videtur fe-
 cisse, medicinas aliquot prioris secundæ tribuens. Clematis hæc aluū cit. Eadem
 à dysentericis cū lini semine in vino austero sorbetur. Folia epiphoris imponūtur
 cū polenta supposito vdo linteolo. Strumas imposita ad suppurationē perducūt
 35 deinde axungia adiecta percurāt: item hæmorrhoidas cū oleo viridi. Phthysicos
 iuuant cū melle. Lactis quoq; vbertatē faciūt in cibis sumpta. Infantibus illita ca-
 pillū alūt. Ex aceto detiū dolores sedāt. Venerē stimulat. Sed easdē omnino vires
 lasinæ tribuit, & pares propemodū effectus. Quare suspicione nō vacat eandem
 herbā pro diuersis frustra bis à Plinio repetitā. Est, eodem Plinio authore, centū-
 40 culi egregius effectus ad sistendū aluum in vino austero. Idem sanguinē sistit, tri-
 tus cum oxymelite aut aquæ calidæ cyathis quinq;, denarij vnus pōdere. sic ad
 secundas mulierū efficac. Sed eundem ferè in gnaphalio refert effectum Plinius,
 quem centūculo assignat. Semen clematidis secundæ Dioscoridi tritū cum aqua
 vel hydromelite bibitur ad bilem & pituitā exigendas per aluum. Illita folia le-
 45 pras emendant. Dūrata sale cum lepidio estur.

☞ Polemonion. Symphytum petræū, alus. Symphytum alterū. Cap. LXXXI.

Olemonion, alij philetæron appellât, Cappadoces autē à multitudine vtilitatū chiliodynamin, ramis exilibus, pinnatisq; folijs, paulo ruta maioribus, longioribusq;, ad similitudinē nepetæ aut sanguinariæ. cacuminibus corymbi depēdent nigro semine, radice cubitali, subalbida, simili radiculę, id est struthio. nascitur in mōtosis & macris. Polemoniam à certamine regum inuētionis appellât, alij philetæriam, Cappadoces autē chiliodynamin, radice, vt Plinius ait, crassa, exilibus ramis, quibus in summis corymbi dependēt nigro semine, cetero rutę similis. nascitur in montosis. Ea esse creditur quā omnes gallicē cū suis herbarijs pro *ambrosia* demōstrant licet perperā, rura *boscis saluiā*, id est nemorēsem saluiā. enimvero si libeat priuatim singulas persequi notas, inuenies folia paulo q̄ rutę & maiora & longiora, calaminthæ aut sanguinariæ proxima, ramos exiles, vtrinq; pēnatos, quibus in summis thymi vel hyssopi fere corymbi propēdent, semine in eis nigro, radice cubitali, albicāte, simili radiculę quā struthiō appellât. Et si natales eius libeat explorare, nō nisi in mōtosis & asperis deprehēdes emicare. Nec aliud in deliniatione huius à Dioscoride traditur. Cæterū ne reliquas omittā notas, cauliculo est quadrato, vtroq; latere prodeūtibus folijs effigie nepetæ, saluiæ modo & scabris & cādicātibus, ramulis etiam vtrinq; digestis exilibus, quorū fastigia corymbis hyssopi visuntur spicata, vel verius dicā coronata, in quibus nigrū insidet semē. Radix struthij vel lanarię herbæ similitudinē refert, prælōga, cubitalis. Nō sunt audiēdi, qui persicariā vulgo dictā esse polemoniā arbitrētur, quę foliū habet melāpyri, aut quod cōsimile habet, persici, multis calamis ex vno radice micātib⁹, crebris articularū nodis, fructu quasi grano milij in racemis summatim depēdēte: sed ista cratægoni propria sunt, vt suprā demōstrauimus. Polemonia quoq; dysentericis ex vino datur. Cōtra calculos grauissimis cruciatibus auxilio est ex vino pota. Ad vulnus quoq; bibitur ex vino. I schiadicis infricata polemonia sanatur. Ulcera, quæ cacoëthe vocāt, sanat. Pota ex vino secūdas pellit. Medetur serpentiū ictibus polemonia vel philetæris radices drachmis quatuor ex mero. Priuatim aduersatur scorpionibus radix vel tātū alligata. Bibitur Dioscoridi radix cōtra serpētes & dysenteriā, & ex aqua aduersus vrinę difficultatē & coxēdicū cruciatus. Datur ex vino drachmę pōdere lienosis. Eadē habētes eam à scorpionibus omnino tāgi negātur: aut si feriātur, sentire dolorē nō patitur. Symphyton petræon nascitur in faxis, ramis tenuibus, paruis, origani similibus, capitulis thymi, furculosum totū, odoratum, gustu dulce, saluiā ciens, lōga radice, subrufa, digitū crassa. Alū nos vocamus, Græci symphytō petræū, simile, vt Plinius tradit, cunilę bubulæ, folijs paruis, ramis tribus aut quatuor à radice, cacuminibus thymi, furculosum, odoratū, gustu dulce, saluiā ciens, lōga radice, rutila. Symphytō petræon siue alum rura nostra optime nouerūt, quod miror, cū sit & medicis & herbarijs, pace semper eruditorū dixerim, prorsus incognitū. Vulgus Gallicū *buglū* nominat, de quo cōstāter ausit pronūciare, nō vulnerario egere medico, nec plagarij manū postulare, qui *buglū* & *saniculū* habuerit. siquidē ramos habet origani, tenues, in cacuminibus thymi capitula, furculis multis cōditū, gustu dulce, odoratū, saluiā ciēs, lōga radice, minoris digiti crassamēto. prouenit in petrosis, flore

cæruleo, exili. Hallucinatur qui symphyton petræon statuât herbâ esse, quâ officinæ *cōsolidâ* vocât *mediam*, cauliculis lōgis, tenuibus, parū furculosis, inodoris, gustu dulcibus, folio paruo, bellis simili, flore anthemidis, multo maiore, radice digitali, rufa: sed illa suauiter olet, hæc minime: illa flore cæruleo est, gracili, in capitulis thymi residēte, hæc grādi chamæmelū imitante, mediū luteū albis coronātibus folijs. Symphyton petræū vtilissimū lateribus, lienibus, renibus, torminibus, pulmonibus, sanguinē reijciētibus, faucibus asperis. Bibit radix trita & in vino decocta, & aliquādo superlinitur. Quin & cōmāducata sitim sedat, præcipuēq; pulmonē refrigerat. Luxatis quoq; imponitur & cōuulsis, lieni, interaneis. Aluū sistit cōcta in cineres: detractis quoq; folliculis trita cū piperis nouē granis ex aqua pota. Vulneribus sanādis tāta præstātia est, vt carnes quoq; cum coquūtur cōglutinet addita, vnde & Græci nomē imposuere. Ossibus quoq; fractis medetur. Decoctū, vt Dioscoridi placet, in aqua mulsa potū pulmones purgat. Reijciētibus sanguinē & renū doloribus datur ex aqua. Ad dysenteriā & rubra fœminarū profluvia in vino decoquitur. Ad cōuulsa & rupta ex aceto mulso bibitur. Cōmāducatum sitim sedat. Carnes cū vnâ coquitur additū cōglutinat. Symphytū alterū caule nascitur cubitorū binū aut maiore, anguloso, inani vt sonchus, & crasso, qui per breuia interualla circūdatur folijs lanuginosis, oblōgis, angustis exēplo linguę bubulæ. Ab angulis prominēt pinnæ, & in singulis alis folia quædā tenuia ceu annexa cohærescūt, in quibus flores lutei, rutaceis similes exeruntur, & semina verbasci. Caulis vniuersus & folia quædā lanuginē modice asperā alūt, quæ ipso attactu pruriges mouēt, radicibus extrâ nigris, intus cādidas, glutinosas, in quibus medica vis cōsistit. Symphytū, vt Scribonio placet, quidā inulā rusticā vocāt, quidam alum gallicum. Hoc Galenus symphyton magnum cognominat, nec gustu dulce, nec odoratum vt superius. Officinæ nomen symphyti retinuerunt. Herbarijs & vulgo *cōsolidâ maior* vocatur. siquidem ea bicubitalem aut maiorem emittit caulem, crassum, læuem, angulosum, inanem sonchi modo, circa quem breui interuacāte spatio folia prodeūt oblonga, angusta, linguę bubulæ proxima, hirsuta, caule secundum angulos eminēter pinnato, prodeūtibus à singulis alarum cauis exilibus & velut annexis foliorū productionibus, in quibus flores lutei, rutaceis similes, & verbasci semina propēdent. Et si tactū cōsulere libeat, deprehēdes folia asperiuscula lanugine quadā horrere, quæ pruritū tractanti cōcitet. Radices subiacēt glutinosæ, foris nigræ, intus candidæ, quarū est apud nos etiā v sus melle conditarū. In Gallia frequentius flore subrubro, vel leniter purpurascente, aut candido q̄ luteo symphytum cōspicitur: quāuis & melino nōnunq̄ inueniatur. Hoc vt reor facit soli diuersitas. Recētiore herbarij tria symphyti seu potius cōsolidæ genera cōstituūt, præter petræū, quod ne cognoscūt quidē. Magnū de quo hic agitur: minus, radice intus & foris alba, ferè bulbi effigie rotūda: minimum flore in spica purpureo, ac folio quidē origani vt petræū, sed in humidis genitum, radice lignosa, superuacua, nec odorata, nec dulci, nec saliuā ciēte, quę sunt in petræo omnia. Ruptis & euersis symphyti radices medētur. Illitæ etiam enterocelas cohibēt. Symphytū vulnera celerrime ad cicatricē perducit. Tritū in vino nigro euocat mēses. Tritę radices sanguinē excreantibus cōmode dātur. Ruptis, recens illatis vulneribus imponuntur. Ea glutinant. Coalescunt carnes si incoquantur vnâ. Collectionibus sedis cum senecionis folijs vtiliter illinuntur.

¶ *Holosteon. Stæbe.*

Cap. LXXXII.

Holosteon herba est pusilla, digitis tribus aut quatuor superemi-
nens extra terrā, folijs ramisq; coronopodis aut graminis, astringens
gustu, radice admodum tenui vsq; in capillamēti speciem, candida,
longitudine semipedis. nascitur in collibus. Sine duritia herba est
holosteon ex aduerso appellata, sicut fel dulce, tenuis vsq; in capillamenti
speciem, longitudine quatuor digitorum ceu gramen, folijs angustis,
astringēs gustu. nascitur in collibus terrenis. Holosteon nomen habuit
per antistrophē, quasi toto ssea dicatur, nam nihil habet in se non
mollissimum. Putatur, nec immerito, ea esse herba quæ molle gramen
nonnullis dicitur herbarijs. Rura *canis denticulum*, cum herbula sit humi
serpens, folijs viticulisq; coronopo aut gramine similibus, gustu astringētibus,
radice alba, prætenui vsq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor
digitorum. inuenitur in collibus terrenis. Hallucinantur qui *pilosellam*
vulgo dictam esse credunt, propterea quod reptandi habitu magis
quàm ipsa facie coronopum æmulatur, folijs geminatim ex interuallo
copulatis, obtusius gramine mucronatis. *Pilosellam* appellant officinæ
herbam in collibus enascentem, folijs quadratalibus, lanuginosis,
albicantibus, in terram graminis modo sparsis, flore luteo, radice in
exilitate capillaceam ferè extenuata. Vtranq; *duuam* rustici vocant,
pastoribus & pecorum magistris non ignotā, qua si vescatur oues
alui suppressione confestim, quasi perstrictis, vt volūt, intestinis
emoriuntur: vsq; eo ventrem firmat, vt omni ex parte naturales
excrementorum exitus claudantur. Gnari huius opiliones, colles
prius explorant aliò diuertentes, ne gregē herba præsentanea
morte prosternat. De herba sanguinaria cōsimile tradit Columella,
inquiens, Est etiā grauis pernicies herbæ sanguinariæ, quam si
pasta est ouis toto ventre distenditur, contrahiturq; & spumam
quandam tenuē tetri odoris respuit. Celeriter sanguinem mitti
oportet sub cauda parte clunibus proxima: nec minus in labro
superiore vena soluenda. Tanta spissandi pollet facultate pilosella,
vt si succo huius gladio acies intingatur, aliud omne ferrum,
vt aiunt, edomet. Vfus holostei ad co-uulsa, rupta in vino potæ.
Vulnera quoq; glutinat, nam & carnes coguntur co-hærescuntq;
decoctionibus addita. Stæben vt scitam vulgo Dioscorides non
depinxit. Stæbe & phleum Theophrasto dicitur, hic frutex est
aculeatus tum caule, tum folio, semine molli, rubido, radice
pecoris pabulo gratissima, non alibi quàm in aquaticis nascens.
molle (inquit) & placentaceum, colore subrubido: fœminam
in eo accipi quæ sterilis sit, & ad nexus utilis. Phleon folio
nasci carnosum, multipliciter laciniato, stirpe numerosa: germinare
Vergiliarū exortu, primòq; aratro vnà, nec folia id dimittere:
vitā annua lōgiorē esse, ad bimatū aut trimatū prorogari:
caulē non solum, sed folium aculeis armari: item secundū
spinā foliū habere phleon, quā nonnulli stæben appellant:
lanugine mulieres ad lixiuium vti: pabulo esse folia ouibus,
germina suibus. Partē huius herbæ teneram ab radice pueris
in cibo gratā esse, radicem ipsam pecudū pabulo velli,
copiosam, nec in profundū actam, folio & caule aculeatis:
in Orchomeno lacu copiosum id haberi, à quo & nomen
phleon duci putāt. nam φλῆν Græci, pro eo quod est fœcundum
esse, accipiunt. Hinc Bacchum veteres Phleona cognominasse
testis est Helianus. In Aethiopia Arabiæ aduersa nasci phleon
author est Strabo, flumine

præsertim quod cinnamo semina disternat. Dioscorides stœben à Latinis sty-
 pã dici meminit. Illud tamen monuerim, si stœba idem sit quod phleos, plurimũ
 à veritate deficere eos, qui stœbam eam esse herbã contendant quæ vulgo scabio-
 sa dicitur, folio erucæ laciniato, subhirsuto, non tamen spinis horrente, flore spe-
 5 cioso, diuturno, cærulei coloris & ex cæsio albicãtis: ex qua scopæ fieri solent. Po-
 tius ea esse videretur scabiosa, quæ ab Aëtio pfora vocatur, ab scabie vt nomen
 præterdit, cuius vstæ fumo arborum erucæ moriãtur, quãuis non satis habeatur
 compertũ. Substernẽdam ephippijs veterinorũ stœben Absyrtus præcipit, cum
 vlcera dorsis sentiunt: sed stupã forsitan legendum est, quod est lini vel cannabis
 10 repurgamentũ. nã & Phocion lini genus tradit stypion vocatũ. Stœbe, quã aliqui
 phleon vocãt, decocta in vino præcipue auribus purulentis medetur, item oculis
 ictu cruentatis. Sanguinis profusioni & dysenteria suffunditur. Folia huius & se-
 men astringunt, eoque dysentericis decoctum iniicitur. Auribus quibus pus ef-
 fluat, instillatur. Oculis cruore ab ictu suffusis folia illinuntur. Ruentis sanguinis
 15 impetum cohibent.

¶ Clymenon, volucrum. Periclymenos.

Cap. LXXXIII.

20 Clymenon Romani volucrum maius vocãt, caulem habet qua-
 dratũ similẽ fabæ, folium plãtagini, folliculos inter se implexos,
 velut in iride vel polyporũ cirris. Clymenos à rege herba appel-
 lata est. Describi aliter à Latinis q̃ à Græcis Plinius adfirmat, hoc
 est hederẽ folijs, ramo sam, caule inani, articulis præinctã, odore
 graui, & semine hederæ, syluestribus mōtosis q̃ nascentẽ. Cæte-
 rũ descriptio, quã prætexui, periclymeno ferẽ cõuenit. Græci plãtagini similẽ esse
 dixerũt, caule quadrato, folliculis cũ semine inter se implexis, velut in polyporũ
 25 cirris. Sterilescere pota ea etiam viros, sextario eius in triginta dies diuiso Theo-
 phrastus est author, quod Dioscorides periclymeno vocatæ tribuit. Legendum
 diluculo censet priusquã sol irradiet. Clymenon eam esse fatebitur, quã officinæ
 & herbarij partim cypriã, partim saponalem, argumẽto, q̃ elota pinguitudẽ quandã
 in aqua saponis modo remittat. Vulgus segeiã appellat, nõ ignotã ijs è vulgo qui
 30 vetustis vlceribus medetur: quãdo caulẽ fert fabæ, quadratũ, folia plantaginis, sed
 per extremã oram leuissime fimbriata, folliculis supra caulẽ in sese inflexis vt in
 iride, & crebro irretientibus inuicẽ polyporũ cirris. Optimũ è mōtanis eruitur.
 E frutice toto succus extrahitur, cuius vsus ad sanguinis reiectiones, & alui nos
 35 efficac in potu. Rubra fœminarum profluvia infrenat, astringit enim & refrige-
 rat. Sãguinẽ quoq; fluentẽ è naribus suppressit. Trita folia vel folliculi recẽtibus
 vulneribus terũtur pertinaci effectu, donec ad cicatricẽ perducãt. Præcordijs &
 ilibus clymeni semẽ vtilissimũ, diebus triginta pōdere denarij in vino albo potũ.
 Sed indicãdum est dum medetur potũ, sterilitatẽ etiã in viris fieri, quod de peri-
 clymeno Dioscorides intelligendũ putauit. Periclymenũ Romani volucrum
 40 maius appellant, simpliciter fruticat, ex interuallis parua folia spargẽs ipsum am-
 plectẽtia, subcandida, ad similitudinẽ hederæ, inter folia surculi profiliũt, in quo-
 rũ cacuminibus hederacæ baccæ dependẽt. Albus ei flos similis fabæ, subrotun-
 dus, quasi in foliũ procubens. semen prædurũ & velli difficile. radix crassa, rotũ-
 da. Nascitur in aruis ac sepibus, cõoluens sese adminiculis fruticũ quibuscunq;

Periclymenos Plinio fruticat & ipsa, ex interuallo duo folia habens subcandida, mollia, in cacumine autē semen inter folia durū, & quod difficile euellatur. Nascitur in aruis ac sepibus cōuoluens se ad miniculis quibuscunq; Periclymenon Scribonius Largus syluæ matrē appellat. Nūc vulgo *caprifoliū*, & *matrisylua*, & nōn usq; *vinciboscū* dicitur. enimvero ea amplexicaulis est frutex, ramulis lignosis, rufis, geminis per interualla, vmbilicatis folijs, à terra cæsijs, supernè herbosis, mollibus, bacis syluestris myrti vel quod idem est rusci, in cacumine duobus folijs tunicato, ita vt difficulter eruatur, radice crassa. Inuenitur in sepibus & aruis cōuoluens se fruticibus aut arbusculis propter assidētibus. Semē eius in vmbra siccātū tūditur, & in pastillos digeritur. Ii resoluti dātur in vini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienē, eūmq; vrina cruēta aut per aluū absumit, quod intelligitur à decimo statim die. Vrinam cient folia decocta, quæ & orthopnoicis profunt. Partum quoq; adiuuant, secundāsq; pellunt pota simili modo. Semen eius, quod ematuruit, in vmbra siccātū, datur in vino quadragenis diebus, vt lienem absumat. Dolores eiusdem exti discutit, sed vrinā à sexto die cruentam mouet. Orthopnoicis prodest, singultus inhibet, partū accelerat. Eosdem vsus habent folia, quæ si quis diebus duo de quadraginta biberit, sterilitatem etiam viris adferre prædicuntur. Eabem perunctis ex oleo reduces febrium algores abigunt.

¶ Tribulon.

Cap. LXXXIII.

Ribulo terrestri folia sunt portulacæ, tenuiora, & rami iacētes in terra exigui, iuxta quos spinæ difficiles, præduræ. secundū fluuios & in ruderibus prouenit. Alterū genus aquaticū, nō nisi in amnibus nascēs, coma dūtaxat aquis extāte, folio ad effigiē vlni, pediculo longo, caule cacuminibus crassiore q̄ partibus in humore cōtentis. Ad sunt ei & capillamēta quædā spicacea, semē durū quale habet & alterū. Tribulū etiā Theophrasto in palustribus nascitur, non excedēte quina cubita gurgitū altitudine, vt in Strymone amne. Capillamēta in eo quædā inter se cōtraria, eo breuiora quo propius ad radicē accedunt, adeo vt in ea quasi desināt, ac procumbant, à lateribus terna quaternāq; germina, vt amplissimū sit quod minus ab radice distat, & reliqua pro suo cuiusq; numero. Exit à parente soboles omnino similis folio fructūq; sed gracilior. Semen nigrū prædurū, quo cadente ipsum se propagat. Radicē eius alij annuā, alij diuturniorē esse putant. Duo terrestris genera Theophrasto, vni cicerculæ foliū, alteri aculeatū tribuit. Vere germināt, serius tamen, cui in folijs sunt aculei: magisq; hoc circa septa villarū erūpit, semen habēs rotundius & nigrū in siliqua, quod alteri, hoc est præcoci acanaceū, & sesamæ figura cernitur. Nihil cicere infestius tribulo. Segetibus madefactis si submouētur, tribulū emergere prodūt. Tribulo peculiare tradit Theophrastus, vt in semine geratur aculeus. Tribulus Plinio nō nisi in palustribus nascitur. Dira res alibi. Iuxta Nilū & Strymonē amnes excipitur in cibus, inclinatus in vadum, folio ad effigiē vlni, pediculo longo. At in reliquo orbe genera duo, vni cicerculæ folia, alteri aculeata. Hic & serius floret, magisq; septa obsidet villarū Semē ei rotundius, nigrū in siliqua. Foliū idem habet secundū spinā: alteri acanaceū. Tribuli genus vnū in hortis nascitur, alterū in fluminibus tantū. Thraces, qui ad Strymonē habitant, folijs huius tribuli equos saginant. Ipsi nu-

cleo viuūt, panē facientes prædulcē, & qui cōtrahit ventrē. Terreſtre quibusdam
 eſſe putatur, quod vulgus *chaucetrepā* vel *calcatrepam* vocat, q̄ cacumen veluti mu-
 ricibus, quas vulgus appellat *calcatrepas*, muniat, & ſpinarum aculeis inſigniter ar-
 metur, ramis humi procumbētibus, ſiliqua ſpinarū vallo muricata, in qua ſemen
 5 rotundū, nigrum, rudera & ſepta villarū obſidens: ſed foliū mihi nullam referre
 portulacæ ſimilitudinē videtur, niſi forſitan id genus eſſet, cui cicer culē folium à
 Theophraſto redditur. Hippocrates genus tribuli maritimū vocauit, idem cum
 terreſtri, quod minus eſt aquatico. Quod in fluminibus & ſtagnis naſcitur vulgus
 noſtrū ſatis nouit, quòd ſit apud nos paluſtribus & reſidibus aquis familiare, cuius
 10 nucs rura noſtra *ſaligos*, vel *caſtaneas aquatiles* appellāt. Aliqui in ſtagnātibus aquis
 naſcentes tantū cortice nigro fructus, à triangulari figura *treuſſas* malunt nomi-
 nare. ſiquidē cubitorū quinūm & amplius in vado conſurgit, v̄l meo ſuper aquas
 extāte folio, lōgo pediculo, capitulis ſub aqua merſis, caule per ſumma craſſiori,
 inferne graciliori, qui capillamentis quibusdā ſpicaceis fruticat, ſemine atro, du-
 15 ro, nucis ferè magnitudine, retuſis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ nō
 ſecus atq; caſtaneis veſcātur. ex quo etiā in farinā molito per inopiā annonę ſiant,
 panes, ob id *Ferrariēſem caſtaneā* Galliā Padanā audio vocare. Succus ex ijs colligi-
 tur ad oculorū medicinas. eſt enim refrigerātis nature, & ideo vtilis cōtra inflāma-
 tiones collectionēſq; Vlcera per ſe erūpentia & præcipue in ore ſanat, item ton-
 20 fillas. Potus calculos frāgit. Radix cocta purēq; collecta diſcutit ſtrumas. Semen
 alligatum varicum dolores ſedat. Tritū verò & in aquā ſparſum pulices necat.
 Vterq; tribulus, vt Dioſcoridi placet, refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ: quā
 propter cōtra inflāmationes omnes vtiliter illinitur. Erūpentia in ore vlcera cum
 melle cōpeſcit. Tonfillas, putrilaginēſq; in ea parte, gingiuas perſanat. Succus ex
 25 ijs colligitur ad oculorū medicinas. Semen dū recēs eſt potū, calculoſis auxilio eſt.
 Pota terreſtris tribuli drachma percuffos à vipera reficit, aduerſus venena præſi-
 diū eſt. Decoctū eius in terra ſparſum pulices enecat. Thraces qui ad Strymonā
 amnē habitant virentibus tribuli folijs pro pabulo vtuntur, illiſq; ſuos equos ſa-
 ginant: nucleum eius prædulcem, in eſculentum panem quo veſcantur cogunt.

30 **S**axifragum. Limonion. Lagopus.

Cap. LXXXV.

35 **S**axifragon, alij empetron, Romani ſaxifragam vocāt. frutex
 eſt ſurculoſus, in ſaxo & aſperis naſcēs, epithymo ſimilis. Co-
 ctus in vino, mox potus febricitantibus opitulatur, ſtranguriæ
 prodeſt, ſingultū ſedat, calculos veſicę frāgit, & vrinā ciet. Pau-
 lus ſarxiphages nominat. Sed id caput nō eſſe legitimum Dio-
 ſcoridis, facile eo perſuaderi poteſt, quòd Latina appellatio cō-
 tra ſcriptoris morem græcæ præfertur. Ea facile putaretur eſſe, quæ medijs ſaxis
 erumpit, officinis Pariſiēſibus *ſaluia vita* dicta, partim q̄ è medijs ſaxis emicet, &
 frangere ſaxa videatur, partim q̄ calculos mire frangat. Nanq; ſaxifragon hoc,
 40 ſurculis tenuibus fruticat, ſaxis aut lapidibus hærens, iuncis tenuibus, epithymi non
 diſſimilibus, nigris, breuibus, folijs filiculæ ſeu polytrichi, maioribus, per cacumē
 cirris nō conditis, ſine flore, ſine ſemine, radícula ſuperuacua. Inuenitur apud ve-
 tuſta ædificia, in lapidū cōmiſſuris. Petras opacas, ſpecus, & manantia ſaxa ſequi-
 tur. Hanc ſaccharo ad calculos cōminuendos tritā cōſeruant adiāti vice. Offici-

næ aliam ostendunt saxifragam, folio bipennulæ, siue quod idem est pampinulæ sed læuiore, quæ etiam petrosis & asperis locis spargitur, qua lumborum, vesicæ, & renum cruciatibus medentur, item torminibus. Limonion herba est similis betæ, verû tenuioribus & minoribus folijs decem, interim pluribus, caule tenui, recto, altitudine liliorum, pleno seminis rubri, quod gustu linguam astringit. Est & beta syluestris Plinio quâ limonion vocant, alij nomoidem, multo tenuioribus ac densioribus quæ fatiue folijs vndecim sæpe. Aqua è radice decoctæ maculas vestium & membranarum eluit. Limonion Aëtius etiam cynoglosson, hoc est linguâ canis vocari scribit. *Beta pratensis* nunc vulgo dicitur, folijs fatiue minoribus. languidîsq; lilij caule, frequēti coma frondoso, semine puniceo & austero gustu, Folia ambustis vtilia, guttâtia astringunt. Semē acetabuli mēsurâ dysentericis prodest. In pratis & palustribus prouenit. Semē acetabuli mēsurâ tritū in vino dysentericis ac cœliacis auxiliatur. Rubra fœminarū profluuiâ cohibet. Limonion, vt inquit Plinius, succū lacteū mittit cōfrescentē gūmi modo, in humidis locis. Dat tur denarij pondus in vino aduersus serpentiū venena. Lagopus, alijs leporis cuminū, nascitur in segetibus, & quasi pes leporis dicitur. Sanè & similis est ei aspectu. proinde nō probauerim eorū sententiâ, qui *caryophyllatâ* vulgo dictâ rentur, in opacis mōtanis nasci solitâ, nō in segetibus vt lagopus. Genus potius est humilis trifolij, in segetibus & aruis enati, quod vulgus *trinitatem* vocat. Caryophyllata, quâ vulgus nostrū *sanâ mūdâ* appellat, aliqui *herbâ benedictâ*, caule adolescit sesquicubitali, geniculato, angusto, ternis è pediculo lōgo folijs articulatim exeūtibis, per ambitū fimbriatis, binis singula genicula cingētibis. E medio alarū sinu ramuli fundūtur tenues, quibus in summis flos fragarię luteus emicat. quo succusso caput extuberat, circinatis acinulis cumulatè stipatū, quasi rudimentū eluceat naturæ fragi morū inchoantis, radice multis luteis capillamētis fibrata, caryophyllon olēte. Ea luto & fordibus eluta ficcatur, & imbre aceti respersa arcas & vestes iucundo cōmendat odore. Folijs recētibus in acetarijs vtuntur. Succo trunculos suillos macerāt, & ad vsum aliquod tēpus seruāt. Decoctū huius sumitur ad perficiendas concoctiones sedandōsq; coli dolores. Cæterū lagopus fistit aluum in vino pota, aut in febre ex aqua. Eadē inguini adalligatur in tumore. Nascitur in segetibus. Dioscoridi adalligata inguinū inflammationes discutit. Ventrē contrahit in vino aut in febre ex aqua. Hippocrates lagopyron nominat, quasi leporis triticum intelligas, furfuribus cum inaruit simillimā, folio paruo quasi oleagineo, longiore tantum, cruentis vulneribus imponēs. Hanc Galenus leporinam inquit herbam esse.

¶ *Medion. Epimedion.*

Cap. LXXXVI.

Medion Romanis trifolium odoratum dicitur, nascitur in opacis saxi folia habēs seridis, caulem tricubitū, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, semine minuto ad imaginē cnicî, radice semipedali, crassitudine baculi, austera gustanti. Medion Plinio folia habet iridis fatiue, caulem tripedalem, & in eo florem grādem, purpureum, rotundum, semine minuto, radicem semipedalē. Exēplaria sunt in quibus ei folia iridis reddantur. Verū, cum Plinius iridis fronde scripsit. sed cum fatiue adiecerit, nō de iride quam nemo fatiuam

legit esse, de seride putatur intellexisse, cuius constat duo esse genera, fatium & sylvestre. Nam, authore Theophrasto, iris nullum cultum desiderat. Radix drachmis duabus cum melle menses foeminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen quoque in vino tritum contra abundantiam foeminarum datur. Radix cum inaruerit in farinam detrita rubentes mulierum purgationes illinctu sistit. contra semen foeminis menses elicit. Epimedium Romani vindictam dicunt. Caulis est non magnus, hederæ folijs denis duodenisve, neque florem neque fructum ferens, radicibus nigris, tenuibus, graui odore, gustu fatuo. Nascitur in humidis. Plinio epimedium caulis est non magnus, hederæ folijs denis atque duodenis, nunquam florens, radice tenui, nigra, graui odore. Nascitur in humidis. Et huic spissandi refrigerandi que natura foeminis. Folia in vino trita virginum mammæ cohibent. Eadem quinque drachmis post menstruos cursus in quintum diem pota concipiendi spem adimunt: imposita mammæ crescere non patiuntur.

¶ Xiphion, gladiolus. Sparganion. Xyris, syuestris iris. Cap. LXXXVII.

15 Xiphion Romanis gladiolus, aut segetalis dicitur. Videtur id nominis nata, quoniam gladii speciem folijs præbeat, iridi similia erant nisi minora & angustiora viderentur, & gladii modo mucronata nervosaque. In caule exit cubitalem, in quo purpurei flores in ordinem digesti inter se distant, semine rotundo, radice duplicis 20 ordinis, quarum una insidet alteri ceu pusillis bulbis, inferiore gracili, superna vero habitiore adultiorque, in aruis maxime nascitur. Plinio in humidis cum primum exit, gladii præbet speciem, caule duum cubitorum, radice ad nucis auellanæ figuram fimbriata. Folium xiphio, ut Theophrastus scribit, latum ad ensis effigiem exit, unde nomen herbæ inditum. Scolopendræ in eam herbam frequentes conueniunt, mirumque in modum gaudent huius consuetudine frui. Floret cum viola nigra. Videtur & phasganon & machæronion, hoc est ensis, vocari. Radice, ut Theophrastus inquit, dulci decocta & commendata panificijs, si trita farinæ miscatur, panem enim suauem atque innoxium reddit. Rotunda hæc est, sine cortice, capillamentis fibrata ut gethyon. Unde machæronij pastilli fortasse ortum habere, quos tertio Calendas Octobres vulgus nonnunquam esitare consuevit. Falso 30 arbitrantur plerique xiphion eandem esse quæ & lonchitis, quantum cuspide similis sit semine: sed illa in siccaneis, hæc in humidis nascitur. Xiphion rura *spatha*, interdum *segetalem gladium* appellant, quod cum primum exit folijs emicat gladii speciem præbetibus, caule scabro, cubitali, in quo flores purpurei ordine distantes, radice bulbosa, gemina, sine cortice, una super alteram insidente, fibris gethyi modo capillata. Inuenitur inter segetes & locis fertilibus. Radicem effodi ante messes oportet, & in umbra siccare. Superior pars cum thure trita æquo pondere admisto vino ossa fracta è capite extrahit, aut si quid in corpore suppurat, vel si calcata sunt ossa. Serpentis eadem contra venena efficax est. Pars superior radicis, ut scribit Dioscorides, cum thuris polline illita, addito vino, corpore spicula & aculeos extrahit. Panos cum lolij farina & hydromelite discutit, propterea emplastris quæ huius gratia confinguntur, inferi solet. Menses appositu trahit. Parte radicis superiore pota in vino venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilitatem, & ad concubitum ignauiam adferre prodiderunt. Pueris hernia interaneis la-

borantibus superiorē cū aqua potui dari præcipiunt. Appetentiã veneris facit ra-
 dix è xiphio superior data potu in vino. Eadē mēses cit drachma ex aceto pota.
 Vrinã quoq; superior radix pellit. Enterocelicis datur in aqua, & illinitur vesicæ
 vitijs. Podagras refrigerat radix tota. Sparganion aliqui xiphidiū, id est gladio
 lū vocarunt. Et sanè gladij folia viderētur, nisi arctiora inclinatioꝝq; obtineret. 5
 A capitibus cauliū femina in pilulis visitantur. Gentilis est foliorū similitudine,
 quã officinæ *spatulam fœtidã* appellant, q̃ grauē exhalet odorē. nam folia gladioli
 sed arctiora, & in terrã magis procūbentia, in summóq; caule pilule prominent
 in quibus semē. Contra serpentis venena radix in vino datur. Cæterū vagum &
 cōmune multis nomē gladioli, foliū simile nomini. Floret vere gladiolus cū vio- 10
 la nigra, sed vtiq; post anemonen, quæ limonia dicitur, comitatus hyacinthis.
 Huic radix bulbosa & dulcis, quæ decocta panē etiam gratiorē faciat, vt inquit
 Theophrastus. Pōderosior vtiq; simul subacta. Gladiolus Plinio cypirus est. Mul-
 ti nō distinguunt à cypero vicinitate nominis fallente: nos, vt inquit, distingue-
 mus vtrūq;. Cypirus est gladiolus, radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, 15
 dein Naxo, & postea Phœnice. Cretico candor odorq; vicinus nardo, Naxio a-
 crior, Phœnicio exiguū spirās, nullus Aegyptio. Apollodorum sequitur Plinius,
 qui negat bibendū, quanq̃ professus aduersus calculosos efficacissimū esse. Eo fœ-
 tas fœminas quidē abortus facere non dubitat. Mirūmq; tradit, barbaros suffitū
 huius herbæ excipiētes ore, lienes consumere, & nō domibus egredi nisi ab hoc 20
 suffitu, vegetiores enim firmiorēsq; fieri. Intertrigini & alarū vitijs perfrictioni-
 búsq; cū oleo litū non dubie mederi. Palustrē mense Iulio secari iubet Mago ad
 radicē, tertióq; die in sole ficcari donec candidus fiat: quotidie autē ante solem
 occidentē in tectum referrī, quoniã palustribus dissectis nocturni rores nocēat.
 Hæc Plinij verba de gladiolo suo subiunximus, vt pleraq; videas cū cypero cō 25
 fusa, vt suprã docuimus. Xyris, quam etiam Romani gladiolum dicunt, qui-
 dam irin agrestem, folijs est iridi similis, verū latioribus & in cacumine cuspi-
 datis, caule inter folia cubitali, triangulas siliquas ferēte, in quibus purpurei flo-
 res emicant, medio rubentes. Semen in folliculis fabarū effigie conditur, rotun-
 dum, rubrum, acre. Radix prædensa geniculis, rubicūda, longa. Officinæ simul 30
 & herbarij irin syluestrem nominant, rura *glaiutum agrestem*. nempe folia habet
 iridis in mucronem turbinata, è quorum medio caulis emicat cubitalis, in quo
 siliquæ triangulares dependent, quibus exit purpureus flos, in medio puniceus,
 qui colore vel sacrum muricem prouocet, luteis intus apicibus, trium foliorum
 concameratione tectis, reliquis folijs resupinatis. Semen in folliculis simile fabis, 35
 rotundū, acre: radix longa, geniculata, rufa. Strūmas hæc xyris, vel panos, vel
 inguinã discutit. Præcipitur vt sinistra manu ad hos vsus seruetur, colligentēsq;
 dicant cuius hominis vtiq; gratia eximant. Scelus herbariorum in syluestri iride
 Plinius aperuit, partem eius seruantiū, & quarundam aliarum sicuti plantaginis
 substituentium, si parum mercedis sese tulisse arbitrentur: rursumq; vt plus ope- 40
 ris acquirant, partem eam quam seruari ere, eodem loco infodiunt: credit, vt vi-
 tia quæ sanauerūt faciant rebellare. Vulneribus in capite atq; ossibus fractis per-
 commoda. Sagittas & infixas corporibus tela sine cruciatu elicit, admista floris
 æris parte totius modi tertia, & centaurij quinta cum melle. Illita ex aceto tu-
 mores atq; inflammationes emendat. Trita radix ex passo bibitur ad conuulsa, 45

rupta, coxendicum dolores, strangurias, & resolutam aluum. Semen trahendis
yrinis efficacissimū trioboli mensura potum in vino: lienem ex aceto consumit.

¶ *Anchusa.*

Cap. LXXXVIII.

Anchusæ folia lactucæ similia, fastigiata in exilitatē, hirsuta, sca-
bra, nigricantia, numerosa, circum radicem per terram strata,
aculeatāq; Radix crassitudine digitali, colore sanguineo æsta-
te, manus inficiens. nascitur pinguibus locis. Caulis ei, non vt a-
culeatarū modo, humi serpēs, sed stans. Finditur papyri modo,
manūsq; inficit sanguineo colore. Præparat lanas pretiosis co-

loribus. Radix tingendo ligno cerisq; apta. Laodicens maxime, vt Democrito
placet, liquari non potest in aqua, ad medicinas oleo resoluitur, idq; synceræ ex-
perimentū est. *Anchusam* hodie Gallia *orchaneta* vocat, mulieribus nō ignotam,
quæ colorē faciei natiuū fuco mentiuntur, quæq; vernaculum genarum pallorē
genitiuāsq; vultus maculas hoc infectu occulunt. certe malas eleganti cōmen-
dat purpurisso. Nam hæc *orchaneta* caulem habet erectum, folia lactucæ, in acu-
men exeūtia, hirsuta, aspera, nigrantia, copiosa, quoquouer sum humi sparsa, spi-
nis horrida: radicē puniceam digitali crassitudine, per æstatem manus inficien-
tem sanguineo colore. læto solo prouenit. Est *anchusæ* radix in vsu. Sanat vlce-
ra præcipue senū in cerato: item adusta. Liquari non potest in aqua, oleo dissol-
uitur. Ad renum dolores drachma eius in vino sumitur, aut si febris sit in deco-
cto balani. Item iocinerum vitijs & lieni & bile suffusis prodest. Lepris & lenti-
ginibus illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & farina luxatis imponūtur: &
pota duabus drachmis in mulso aluum sistunt. Pulices necare radix in aqua de-
cocta traditur. Radix Dioscoridi astringēdo est. Ambusta & vetera vlcera cum
cera decocta in oleo emēdat. Igni sacro cum polenta medetur. Lepris & vitili-
ginibus illinitur ex aceto. Partus extrahit vuluis indita. Eius decoctū renū vitijs,
lieni, & bile suffusis datur: si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in vino
pota. Radice vnguentarij ad spissamēta vtuntur. Est & alia similis, *pseudanchusa*
ob id nominata, à quibusdam *enchusa*, aut *doris*, & multis alijs nominibus,
lanuginosior, & minus pinguis, tenuioribus folijs & languidioribus, radice oleū
non fundente, sed rubentem succum, & ob hoc ab *anchusa* discernitur. Contra
serpentes efficacissima potu foliorum vel seminis. Folia ictibus imponuntur. Vi-
rus serpētium fugat. Bibitur & propter spinam. Folium eius sinistra decerpi iu-
bent magi, & cuius causa sumatur dici, tertianisq; febribus alligari. Est & herba
alia Dioscoridi eiusdē nominis, quam aliqui *alcibiadion* vocant, alij *onocheles*.
Differt à priore folio, quod ei minus amplū est, cætero similis & scabritia folio-
rum & tenuitate caulium, quibus in summis flores purpurei subrubentes spe-
ctantur. Radices habet rubras, prælongas, messibus tritici sanguineas, in sabulo-
sis nascens. Hæc in aruis arenosis inuenitur apud nos, minoribus *anchusa* supe-
riore folijs, similiter asperis, flore purpureo, radice rubra, oblonga, quæ messibus
sanguineum humorem exudet. Ea proxime ad Plinij *pseudanchusam* accedit,
cum & pictura & vires ei respondeant: quare aut eadem, aut certe germana vi-
deri potest. Nam si vires explorare libeat, inuenies attributam ei vim, quæ con-
tra virus cum reliquarum serpentium tum maxime viperarum efficaciter pu-

gnet cibo, potu, adalligatu quoq;. Nanq; si quisquam eam in os serpentis com-
manducatam inspiret, eam proculdubio necabit. Est & alia huic similis, semine
puniceo minor, cuius semen dentibus mansum si in serpentē inspuatur eam in-
terficiet. Pellit tineas & reliqua ventris animalia radix cum hyssopo & nasturtio
acetabuli mensura pota.

¶ *Lycopsis. Echion.*

Cap. LXXXIX.

Lycopsis, quidam huic & nomen anchusæ dederunt, longiori-
bus quàm lactuca folijs, crassioribus, asperis, à capite eius ad ra-
dicē prolapsis, caule longo, erecto, hirsuto, adnatis multis, cu-
bitalibus, similiter scabris, flore in ijs paruo, purpureo, radice ru-
bra, astringente. Nascitur in campestribus. Lycopsis longiori-
bus quàm lactuca, vt Plinio placet, est folijs, crassioribusq;, cau-
le lōgo, hirsuto, adnatis multis cubitalibus, flore paruo, purpureo, radice rubra,
astringente. nascitur in campestribus. Illinitur cum farina hordeacea igni sacro.
Sudorem in febribus mouet, succo aquæ calidæ admisto. Illita radix vulneribus
medetur. Multi lycopsin hanc esse putant, nec ab re, quam vulgus herbariorū
appellat *linguā canis*, nam longioribus quàm lactuca folijs, crassis, subhirsutis, ad
radicis caput recidētibus, caule longo, scabro, recto, cubitalibus adnatis brachia-
to, multis, flore paruo, purpureo, semine in lappaceis vmbilicis rufo & exili, ra-
dice rubra. Siquidē id esse cynoglossum, id est canis linguā intelligi nullo modo
potest, cū Dioscoridi sine caule sternitur humi, folijs latifoliæ plantaginis angu-
stioribus, lanuginosis, in fabulonibus nascēs, imitans caninas linguas. Plinius sen-
tiens hoc discrimē, aliam tradit cynoglossum similem, quæ minutas lappas ferat.
Et re vera lappacei vmbilici semine scatentes ramulos obsident. Sed vt ad rem
propositam redeamus, Galenus anchusæ quatuor annotauit genera, primū ono-
chelos cognomen habet: secundū onochelos, siue alcibiadion: tertium pusillam
feréq; innominatam, alcibiadio proximam, amariorē & ob hoc lumbricis dica-
tam: quartum lycopsin. Plinius tribus fastigijs est contētus. Anchusa & alia quæ
proprio nomine onochelos, alij archibellion, alij onochelim, aliqui rhexiā, mul-
ti anchusam vocant, paruo frutice, flore purpureo, asperis folijs & ramis, radi-
ce messibus sanguinea, cætero nigra, in fabulosis nascens. Efficax contra serpen-
tes, maxime vyperas, & radice & folijs, æquē cibo & potu. Vires habet messibus.
Folia trita odorem cucumis reddunt. Datur in cyathis tribus vulua procidente.
Pellit & tineas cum hyssopo, & in dolore renum aut iocineris ex aqua mulsa si
febris sit: sin aliter, ex vino bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur. Habentes
eam à serpētibus feriri negantur. Est & alia huic similis, flore rubro, minor & ip-
sa, ad eisdem vsus. Tradunt commanducata ea si inspuatur mori serpentem.
Quid pseudanchusa fuerit Dioscoridi paulo antè diximus. Sunt qui existiment
onochelon vel alcibidion eam esse quam pimpinulam vocant, rura *pimpinulam*
aut *sanguisorbam*, quòd vulneribus iniecta ferrum & spicula citra sensum doloris
exigat, frutice paruo, surculis plurimis rubentibus, folio pilis aspero, extrema-
tibus tamen ferrato, flore exili, purpureo, prælonga radice, messibus sanguinea,
cætero nigra: qua quibusdā in locis vermiculum eruunt, qui curatus sericis præ-
cipue tingendis purpuram facit incomparabilem, muricem sacrum splendore

& hilaritate prouocantem. Addunt eam non tritam modo, sed & pedibus calca-
 tam cucumis odorem reddere. Vires easdem ei etiam à vulgo contra serpentes
 attribui. Eam tamen pampinulam, etsi multa conueniant, onochelon esse nō au-
 sim adfirmare, quapropter diligentiores attendant: hæc nos monuisse tantum
 5 obiter satis est, cum nusquam integre apud veteres videatur depicta, quod de-
 miror. Nam ex oleo & sale mandi solet, & ex radice fit purpuriflum, omnē ver-
 miculum superans, qui inuentus vt alia multa, casu excrementis Gallorū depa-
 scentium ita coloratis. Sed de ea priuatim alibi diximus. Anchusam Hippocra-
 tes intellexit, vt Galeno placet, cum schelida nominauit. Echion folia habet
 10 prælonga, subalbida, scabra, colore in rubrū ad anchusæ similitudinē inclinato,
 minora vero & pingua, sentibus densis & eisdem candidis obsidentibus, cauli-
 culo tenui, copioso, minutis vtrinque; folijs dependentibus, nigricantibus, cōtinuo
 ad cacumē vsq; breuioribus, pro suo cuiusque; numero. Inter folia purpurat flos,
 & in eo semen occulitur, viperæ capitulo simile. Radix exilior digito, subnigra.
 15 Plinius echios, inquit, vtriusque; generis pulegio similis est, coronata folijs. Altera
 lanugine distinguitur spinosa, cui capitula sunt viperæ. Quidam echion, vt ait,
 personatiam vocauerunt. Sed Nicandrum videtur sequi Plinius in theriacis ponen-
 tem echios duas, contra bestiarum ictus vtilis, alteram humilem, folio anchusæ,
 spinis horrido, sed exili: alteram altiorē, maiore folio, flore pauco, per ambitum
 20 purpureo, capitulis viperæ, cacumine aspero, astricto. Idem poeta paulo supra,
 tertiā eiusdem nominis reddidit cognomine alcibion. Herba est, vt inquit, spi-
 nosa coma, sustinente flores, radice alta & exili, quam ad serpentes & iniici vul-
 neribus & cōmanducari quoque; præcipit. Sed Plinius alcibios, inquit, herba qualis
 esset non comperi: sed radicem eius & folia trita ad serpentis morsus bibi & im-
 25 poni iubent, folia quantum manus trita cum vini meri cyathis tribus, radicem
 drachmarum trium pondere cum eadem mēsurā vini. Ideo qualis esset alcibios
 apud authores inuenisse negat, quoniam præter Nicandri verba illa pauca, &
 alijs quoque; communia, non legitur qui descripserit. Alteram vero fuisse Nican-
 dro alcibion quā duas illas priores echios, satis ostenditur, quod echis non e-
 30 chios ab ipso dicitur. Item quod eandem herbam vno loco bis depingi non erat o-
 pus. Dioscorides hoc loco vnum duntaxat facit genus echij, nō geminum. Sed
 quomodo nunc appelletur nobis est declarandum. Officinæ, vulgus, rura, *herbā*
hircinam vocant, quod eius, vt constat, pabulo delectentur hirci capellæque; nanque;
hircina herba folia fundit prælonga hirsuta, subalbida, anchusæ proxima, minora
 35 tamen, subrubra pinguiorque, tenuibus spinis horridula, cauliculos exiles, nume-
 rosos, minutaque; folia vtroque; latere dependentia, nigra, in summo caule minus-
 cula, inter quæ purpurei flores emicant, in quibus semina viperarum capitulis
 similia insident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tumidiore superna
 parte, in qua quædam prominulæ quasi sedes oculorum appareant, vt sint quasi
 40 quædam viperinorum capitulorum rudimēta. id quod, nisi ab eo qui diligenter
 singula perspexerit, intelligi vix potest. Radix nigricat digito tenuior. Echij ra-
 dix non percussis modo à serpentibus succurrit, sed præsumentes eam feriri nō
 patitur. In eodē vsu folia & semen habentur. Lac in vino vel sorbitione sum-
 pta nutricibus ciet.

Cimoides Romani vocant ocimastrum. Folio nascitur ocimi, ramis palmum altis, hirsutis, siliquas hyoscyami figura sustinentibus, seminis nigri plenas, melathio similis. Ocimoides ea mihi videtur Dioscoridi (nā Plinius eius non meminit) quæ herbarijs simul & officinis *alba iacia* nominatur, vulgo *potularia*, quæ siliquæ pocillorū imaginē quandam referant quibus bibamus. Siquidem folia fert ocimi & palmares ramulos, hirsutos, siliquas hyoscyamo similes, semine vt gith nigro prægnantes. Flos ei pulcher albus emicat, qui rusticis intexitur coronis. Florem non explicuit Dioscorides. Siliquæ hyoscyami dehiscunt capaci ventris sinu, arctis vasculi faucibus, & leuiter per ambitum denticulatis, in quibus gith semen occultitur. Semē ex vino haustum viperarum reliquarūmq; serpentum ictibus medetur. Ischiadicis datur cum myrrha, vino, & pipere. Radice nititur tenui, superuacua. Erinos aliquibus ocimoides, Romanis ocimum aquaticum dicitur, secus amnes fontēsq; nascitur ocimi similitudine, sed folijs minoribus & supernè diuisis. Palmo alta est, cauliculis quinque senisve. Flos candidus, semen nigrum, acerbum. Et caulis & folium madet lacte multo. Erinos herba cognominis arbori caprifico est, ob id à Plinio inter ficos caprificosque reddita, non naturæ sed gentilitatis respectu. Palmo alta est, cauliculis quinque, ferè ocimi similitudine. Flos candidus, semē nigrum, manat lacte multo & dulci. Galenus hanc echinon vocare maluit, vt in vetustis aliquot Dioscoridis codicibus echinos nō erinos scriptum legebatur. Est & apud Hippocratem echini herbæ mentio. A recentioribus herbarijs *herba lactis* appellatur, à quibusdam *lactoris*, & *militaris*, alijs *ocimum aquaticum*. *Lactariam* rura vocāt, trientalibus ramulis, quinque senisve folijs ocimo longioribus, parte superna diuisis, albo flore, semine atro, pusillo, acri, duro. Herba succo manat lactis, tum colore, tum dulcedine, vnde *lactaria* nomen apud vulgus inualuit. Secus fontes & fluuios inuenitur. Herba perquam utilis aurium dolori, nitri exiguo addito. Folia resistunt venenis. Tritum cum melle Attico semen oculorum epiphoris medetur. Idem duabus drachmis in quatuor mellis cyathis oblitum oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure nitroq; instillatus aurium dolores finit, discutit oculorum caligines, vomitiones ciet. Folia in cibo sumpta pariendi præstant facilitatem. Vulnus ferro factum intra paucos dies imposita ex oleo sanant.

Grostis græcè, Latinis gramē, passim cognoscitur geniculatis ramulis serpens, radicēsq; ab ijs geniculatas dulcēsq; spargens. Folia eius in tenuitatem cacuminata, & dura, vt arundinis parua lata, bubus iumentisq; pabularium. Gramen & ipsum inter herbas vulgatissimū geniculatis serpit internodijs, crebrōq; ab ijs ex cacumine nouas radices spargit. Folia eius in reliquo orbe in exilitatem fastigiantur, in Parnaso tantum hederacea specie, densius quam vsquam fruticante, flore odorato, candidōq;. Iumentis herba non alia gratior, siue viridis, siue in foeno siccata. Gramini ab internodijs ramorū & cacuminibus

nouæ pullulant radices. Sunt qui aculeatū gramen vocent, trium generum, cum
 in cacumine aculei sunt plurimum quini, dactylon vocant. Hos conuolutos na
 ribus inserunt extrahuntq; ciendi sanguinis gratia. Alterū aizoo simile, quo ad
 paronychia vnguium, & cum in eis caro excreuit vtuntur, cum axungia, ideo
 5 dactylon appellātes quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli sed tenuius,
 nascitur in parietinis & tegulis. Huic caustica vis est. Siftit vlcera quæ serpunt.
 Radix graminis tenera mandendo est. Gramen Marti cōsecrauit antiquitas, q̄
 ex humano cruore procreatum crediderit. Quidam Saturno dicant, quòd ab
 eo satum primo perhibent. Glaucum vero immortalitatē huius herbæ cibo con
 10 secutum, Athenæus ex Aeschionis poetæ versibus existimat. Gramē in officinis
 nomen seruauit, rura *dentem canis* & olitores appellant. Vulgaris est herba, nun
 quam se ab humo attollens, flagellis teretibus, articulatis, exilibus folijs, & in a
 cumen fastigiatis, radice etiā geniculata, gustu non ingrata dulcedinis. Gramen
 aculeatum rura nostra etiam *canarium dentem* appellant: aliqui è vulgo *capriolam*,
 15 quòd capris grato sit pabulo: multi ab effectu *sanguinariam*, quòd aculei foliorū
 quini senīve in echinatum fastigium vnā conuoluti nares farciunt, eliciendi san
 guinis gratia cum extrahuntur. Crus galli etiā Latini appellauere, quòd stylus
 è medijs folijs exurgens in pedem galli conformatus articuletur, reliquā exhi
 bens cruris effigiem. Eadem ratione Græcis & Dioscoridi coronopus, id est cor
 20 nicis pes ab eadem figura nominatur. Nanq; gramen aculeatum, crus galli, san
 guinaria hæc, vna & eadem est herba quæ coronopus dicitur Dioscoridi, varijs
 appellationibus ob varios casus donata. Radix graminis decocta in vino tormi
 nibus medetur, & vrinæ difficultatibus, vlceribus vesicæ, calculos frangit. Semē
 vehementius vrinā impellit, aluum vomitionesq; sistit, priuatim draconū mor
 25 sibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouem ex vna vel pluribus herbis inuolui iu
 beant ad remedia strumæ panorūmve, sed esse ieiunū qui colligat. Quod è gra
 minum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores ad
 alligatur. Quidam propter vesicæ cruciatus decoctum ex vino gramen ad di
 midias è balneis bibi præcipiunt. Gramen capiti circumdatum sanguinis è nari
 30 bus fluxiones sistit. Camelos autē necare traditur in Babylonis regione, id quod
 iuxta vias nascitur. Trita radix illitu vulnera glutinat. Decoctum eius in potu
 torminibus medetur & vrinæ difficultatibus. Calculosa quoq; vesicæ recremen
 ta comminuit. Est & arūdinaceum gramen, calamagrostis dictum græcis, prio
 re multo maius, quod iumenta necare traditur, præsertim in Babylone id quod
 35 propter vias nascitur. Quod in Parnaso monte gignitur densius fruticat, folio
 hederaceo, flore albo, & odorato, semine paruo nec inutili, radicibus quinque vel
 sex crassitudine digiti, candidis, mollibus, admodum dulcibus. In Parnaso tantū
 densius quàm vsquam fruticat, flore odorato, cādido. Succum eius Parnasij ex
 cipiunt propter vbertatem, dulcis enim hic est. In vicem eius succedit in reliqua
 40 parte terrarum decoctū ad vulnera glutinanda, quod & ipsa herba præstat, tue
 tūrq; & ab inflammationibus placat. Decocto adijcitur vinum ac mel ab aliqui
 bus, & thuris, & piperis, myrrhæq; tertiæ portiones: rursúsq; coquitur in æreo
 vase ad dentiū dolores & epiphoras. Succo, vt Dioscoridi placet, decocto adij
 citur vinum, & mel quantum satis est, dimidium myrrhæ, piperis thurisq; tertie
 45 portiones, medicamentūmq; fit oculis nobile. recondendū id ænea pyxide. De

coctum radice idem quod herba præstat. Semen vehementius vrinam pellit, aluum vomitionesq; sistit. Genus aliud graminis in Cilicia nascitur, quod indigenæ cinnam appellant, quod viride obiectum boues amburit. Sunt tamen qui Cilicij huius recentis pastu boues pinguescere contendunt, nato alterutris errore, quod *πίμπρησι*, alij *πίμωλι* legant sensu longè diuerso.

¶ *Sideritis prima. Achillion.*

Cap. CXII.

Sideritis, alij heracleam, alij varijs nominibus nuncupant, herba est folio quàm marrubium longiore, ad similitudinem saluæ aut quercus, minore tamè & aspero, caulibus quadratis, altitudine palmi, quandoq; maioribus, modicè linguam astringentibus, sapore nõ iniucundo, verticillis per interualla marrubij, & in ijs semen nigrum nascitur in petrosis. Sideritim hæc aliqui veram achilleum cognominant, alij sideritè, quadrato caule, capitibus marrubij, folio quercus, in macerijs nascetem, cū teritur foedi odoris. Hodie nostris herbarijs & officinis barbaro nomine *tetrabil* dicitur, alijs *herba Iudaica*, siquidem *herba Iudaica* vulgo nominata folia habet marrubij sed longiora, satis ad frondè quercus aut saluæ accedentia, minora tantum & scabra: caules fundit quadratos, palmum sæpius excedentes, nõ iniucundi gustus, aliquantum substringentis, quos per interualla verticillati orbes coronant, vt in marrubio videre licet, & semè in ijs nigrum inuenitur in petrosis. Et, vt summatim dicam, huic Iudaicæ herbæ omnes deliniationum notæ respondent, nulla prorsus reclamante pictura. quare nemo inficias ibit sideritim esse Iudaicam herbam, qui singulas partes voluerit explorare. Sideritis præcisos nervos glutinat. Cum adipe veteri cõtusa medetur inguiu panis. Ad alligata varices minuit, & id sine dolore præstat. Tertianas leniores facit ex oleo. Ulcera celerrime ad cicatricem reducit. Eius folia vulneribus illinuntur, glutinant enim ea, & ab impetu inflammationum tuentur. Est & alia sideritis cubitorum binum, ramis exilibus, cui pediculo annexa longo similia filici sparguntur, leuiter serrata, & lateribus frequentia. Ex alis autè superioribus exeunt ramusculi tenues, longi, capitibus orbiculatis & scabris, quæ semen continent ad imaginem betæ, sed durius & rotundius. Plinius aliam sideritim tradit binum cubitorum, ramulis exilibus, triangulis, folio filicis, pediculo longo, betæ semine, vulneribus præcipuâ. Cuius vulgare nomen, etsi frequenter inueniatur, nullum à rusticis extorquere potuimus. Chymici tamè & herbarij quidam *lunariam maiorem* appellant, alij *filicastrum*, quod folijs & alis filicem omnino videatur imitari, binum cubitorum, ramulis exilibus, folio filicis, vtrinque pediculo longo, prodeuntibus ex alarum sinu surculis longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, in quo semen continetur quod betæ rotundius aliquanto ac durius. Vis foliorum huius sideritis vulneribus efficax. Habetur, & tertia sideritis, & hanc quoque Crateyas heracleam vocabat, in parietinis vineisq; nascentem, folijs ab vna radice similibus, coliculos vestiëtibus palmares, teneros, læues, subcandidos atque subrubicundos, flore paruo, puniceo, gummoso, amaro. Aliam quoque sideritim reddit Plinius, candidioribus, pinguibus, tenuibus cauliculis, in vineis nascentem. Addit sideritim, quæ latissimo fit folio, à Latinis scopam regiam appellari: verum quo nomine vocetur hodie, nunc erit explicandum. Rustici

& vinitores nostri *herbam terrenā* nominant, tum quod suo cespite herbofo humum
 vestiat, tum quod terrā plane redoleat: nonnulli *crapodinam*, quod bufonis modo
 semper fessilis humi resideat. In vineis & macerijs inuenitur folijs coriandri, à ra-
 dice numerosis, palmaribus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore cādicātibus, flo-
 5 re purpureo, paruo, gustanti amaro, & glutinoso. Vulneribus cruentis ac recenti-
 bus imposta sanguinē supprimit. Omnes sideritides vulneribus præcipuæ, præ-
 fertim ferro factis, inde nomen tractum puto, quod ea ferruminēt. Addidit Plinius
 eam quæ latissimo sit folio, scopam regiā vocari, & mederi anginis suum. Hanc
 ego esse crediderim quam vulgus *carpentariorum herbam* appellat: quod materiarij fa-
 10 bri sæpicule hac vtantur ad glutinanda vulnera. Sit ergo hæc sideritis latifolia,
 cuius hæc verba tradit Plinius, Sideritis latifolia sinistra manu circumfossa adal-
 ligatur, custodienda sanatis, ne rursus fata diro herbariorū scelere rebellet. Ali-
 qui, vt refert Plinius, veram achilleon sideritim esse tradunt, scapo cæruleo, pe-
 dali, sine ramis, ex omni parte eleganter vestitā. Et re vera *carpentaria herba* cau-
 15 le est pedali, ex viridi fere cæruleo, nec ramis brachiato, folijs rotundis, pingui-
 bus, lentis, vndiq; non inuenuste vestito: coma floribus multis luteis onusta, vnde
 scopæ regiæ nomen traxisse puto: filiquulis teretibus, paruis, in quibus exile
 semen conditur. Huius etiam vsus vulgo glutinandis vulneribus propemodū
 nimius. Achillion sideritim, alij heracleon, Romani supercilium Veneris, ali-
 20 qui militarem & millefoliam appellant. scapos altitudine dodrantali, vel eo ma-
 iores gerit ad fusorum effigiem, & circa eos folia pusilla, tenuia, incisuris præ-
 cincta densis ex obliquo, segmentis coriandro non dissimilibus, subsalfo gu-
 stu, lenta, odore copioso nec molesto, cæterum medicato. vmbellæ orbiculatæ.
 flos varius, modo albus, modo purpureus, modo aureus geritur. Exit solo resti-
 25 bili & fœcundo. Sideritis achilleos ideo dicitur, quoniam inuenerit eam Achil-
 les discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur. hac sanasse Telephum dici-
 tur. Alij primum Aeruginem inuenisse tradunt, vtilissimam emplastris, ideo pin-
 gitur ex cuspide decutiēs eam gladio in vulnus Telephi. Alij vtroq; vsus me-
 dicamento volunt. Hanc nonnulli panaces heracleon vocauerunt, nostri propriè
 30 millefoliam, cubitali scapo ramosam, minutioribus quàm fœniculi folijs vesti-
 tam ab imo. Alij veram achilleon esse dicunt, scapo cæruleo, pedali, sine ramis,
 ex omni parte singulis folijs rotundis eleganter circumdatā. Achillea etsi in ma-
 gna sit nominū ambage, Galli chiliophylli græcā nomenclaturā simul & ipsam
 foliorum multitudinē secuti, *millefolium* appellant. est enim fruticosa, scapo in ca-
 35 pillamenti modum vtrinque folioso, longè breuioribus exilioribúsq; quàm fœ-
 niculi villis, ab imo hirsuta, cubitali altitudine, vertice ex candido in puniceum
 vergente, flosculorum mistura. Frequens in pratis herba, & secus vias, tenuis,
 à lateribus capillamenti modo foliosa. Boum neruos abscissos vomere solidari
 ea rursúsq; iungi addita axungia adfirmant. Hæc achilleos sit quarta sideri-
 40 tis, à Latinis quibusdam supercilium Veneris dici Dioscorides testatur, alij po-
 tius Veneris lumbum dici volunt, alterutro errore orto, quod Græci ὄσπρω lum-
 bum, ὄσπερω supercilium appellant. Achilleam vulneribus vtilem fatentur. Aluū
 sistit. Sanguinis profluuium cohibet siue ore reijciatur, siue naribus aut aluo flu-
 at. Menses nimios eadem supprimit imposta, & decoctum eius insidentibus.
 45 Huius comæ cruenta glutinat vulnera, & ab inflammationis periculo tuentur.

Sanguinem ipsum vndeunque ruentem coercent, etiam è vuluis manantem impositæ velleri. Decocto quoq; insident fœminæ fluxione vuluæ laborâtes. Ad dysenteria decoctæ bibitur succus. Ad strâguriâ & suspiria sumitur ex aceto, datûrque præcipitatis. In dentium dolore apponitur cum butyro.

¶ Rubus.

Cap. CXIII.

BAtos, Romanis rubus aut sentes, aliquibus morus vaticana dicitur. Rubus Gallis *ronce*, lentis flagellis in terram spargitur, ni prope sit quod vncis aculeis subeat, folijs etiam cute spinosis, perpetui viroris, flore candido, moris haud absimili. Hunc chamaëbaton, quasi dicas humilem rubû vocant. Rubi multa genera, sed quæ magno separantur discrimine. Humilis protinus quàm paulo accreuit retro vergit in terrâ, atq; ita radicatur. Rubi curuati gracilitate simul & proceritate nimia defigunt rursus in terram capita, iterûmq; nascuntur ex se repleturi omnia ni resistat cultura. Sic pessima atq; execranda res hominibus, propaginem docuit, atq; radicê acquiri viridem. Rubi ferunt mora quæ & manduntur. Huius radicis spongiolæ duritia lapidis visuntur. Flos mori candidus per messes colligitur. Nec rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideóque ex ijs mora vel hominibus cibos dedit. Multa apud nos rubi genera. vnum per dumos repit grandius, fungosum, minacibus spinis, nocentibus, aduncis, flore candido, moris maioribus, nigris, quod vulgo *ronce* nomen vendicavit. Alterum genus humi serpit in aruis, transeuntium cruribus inimicum, moro nigro, quod estur, sed longe minori, non iniucundi gustus, minoribus spinis & minus hamatis, mora *catherinas* rustici vocât. ijs in vtroque genere succus inest sanguineus, & veluti cruore atro manus inficiens. Tertium minus ijs duobus, caducum prorepit, nulli frutici vicino acquiescens, procerum & erectum, innocentioribus spinis, moro rubro fragi similitudine, suauissimi gustus, quod vulgus *framboſciam* nominat, cuius & senticeta in hortis quoque consita ob fructus gratam ori dulcedinem vbique spectantur, quæ Græci *batias* & *apobata* dicunt. Rubi vim habent siccandi, astringēdi, gingiuis, tonsillis, genitalibus accommodatissimi. Aduersantur serpentium sceleratissimis, hæmorrhoidi, & præsteri flos & mora. Scorpionum vulnera sine collectionum periculo iungunt. Vrinam cient. Caules eorum tunduntur teneri, exprimiturque succus, mox sole cogitur in crassitudinem mellis, singulari remedio contra mala oris oculorumque, sanguinem excreantes, anginas, vuluas, sedes, cœliacos. Potus aut illitus instillatur auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Calculorum ex vino decoctum præsentaneum est remedium: item per se in cibo sumpti cymæ modo aut decocti in vino austero labantes dentes firmant. Aluum sistunt, & profluvia sanguinis. Dysentericis profunt. Siccantur in vmbra vt crematorum cinis vnam reprimat. Folia commanducata vlceribus auxiliantur manâtib; aut quibuscunq; in capite. Illinuntur cardiacis, vel per se imponuntur à mamma sinistra: item stomachi doloribus, oculisque procidentibus. Inter astringentia medicamenta nihil efficacius rubi mora ferentis, radice decocta in vino ad tertias partes, vt coluantur eo oris vlcera, & sedis foueantur. tantâque vis est, vt spongiæ ipsæ lapidescant. Mora quæ in ijs nascuntur efficaciorē stomaticen præbent quàm

fatiua morus. Eadem compositione rubi bibuntur cum melle in cholera, & à
 cardiacis & contra araneos. Genus rubi in quo rosa nascitur & pilula castaneæ
 similis præcipuo remedio calculosis, in cynosbato dictum est. Rubo, vt testatur
 Dioscorides, siccandi, spissandique vis adest. Eo capillus inficitur. Decocto ra-
 5 morum aluus cita contrahitur, gingiuæ stabiliuntur, profluuia fœminarum si-
 stunt. Oris vitijs folia commanducata medentur, cohibent vlcera quæ serpunt,
 vlceribus in capite manantibus oculisq; procidentibus remedio sunt, condylo-
 matis & hæmorrhoidibus illinuntur. Cardiacis & stomachi doloribus trita &
 imposita subueniunt. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturque succus, mox
 10 sole cogitur singulari remedio contra quæ modo dicta sunt. Mori in rubo na-
 scentis quàm optime maturi succus ad oris medicamenta commendatur. Sisti-
 tur aluus præmaturi cibo, neq; nõ flore in vino potò. Batos Idæa, hoc est Idæus
 rubus appellatur, quoniam in Ida plurimus nascitur. Est autem tenerior mul-
 to quàm rubus, minoribus spinis, interdum nullis. Idæum rubum Plinius putat
 15 in Ida tantum, non aliàs nasci. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis, in-
 nocentioribusque, sub arborum vmbra nascens. Huius flos cum melle epiphor-
 ris illinitur, & ignibus sacris, stomachicis bibendus datur. Flos eius contra lippi-
 tudines illinitur ex melle, contra stomachi vitia bibitur ex aqua. Cæterum flos
 ex melle oculorum collectionibus commodissime linitur. Ignem sacrum restin-
 20 guit. Cætera eadem præstat quæ suprascripti. Id genus quod Idæum Græci vo-
 cant à loco, id esse videtur quod supra *framboſciam* à vulgo diximus appellari, q̄
 libere in dumetis & syluis sub vmbra crescat, vt nomen sonat Gallicum. nanq;
 tenuior est quàm cæteri, minoribusq; spinis, & minus aduncis, qui tamẽ sine spi-
 nis in lucis & nemoribus inuenitur serpens humi, quòd fructu moron Idæi, &
 25 folio citra spinas rubum imitatur: fragum diximus à Latinis dici, & à Diosco-
 ride mitem & nullis horrentem spinis rubum.

¶ Helxine. Elatine.

Cap. XCIII.

HElxine nascitur in parietinis, sepibus, vineis, cauliculos habens
 leniter rubentes, folia mercurialis herbæ hirsuta, semine obdu-
 30 cto caulibus, asperitate etiã vestium tenaci. Plinius ei non mer-
 curialis, vt Dioscorides, folia, sed mistæ similitudinis plantagi-
 ni & marrubio tribuit, cauliculos densos, leniter rubetes, semi-
 na in capitibus lappaceis adhæretia vestibus, vnde helxinen di-
 ctam volunt. Aliqui perdicium vocat, quoniam perdices ea præcipue vescantur:
 35 alij sideritim, nonnulli parthenium. Perdicium (nam sideritis alia est) à nostris, vt
 inquit Plinius, herba vrceolaris vocatur, folio similis ocimo, nigriori tantum,
 nascens in tegulis parietinisque. Parthenion dicta, quoniam à Minerua somno
 contra præcipitia lapsusq; monstrata est Pericli Atheniensium principi, cum in
 arce templū ædificaret: vernula charus supra altitudinem fastigij repsisset, vnde
 40 cecidisset, hac herba dicitur sanatus, quare parthenion vocari cœpta est, assigna-
 turque ei deæ. Herbam muralem parthenion vel perdicium appellari Græcis
 Celsus locuples testis est. Turtures, columbæ, gallinacei, annuū fastidium dedu-
 cere dicuntur helxine pasti. *Muralium & muralis & parietaria* vulgo, & interdum
vineago dicitur: vrceolaris latinis, quòd detergendis vrceolis vitreis polleat. Eadẽ

ratione vulgò *vitriolum*. Herba fruticosa, cubitalis, coliculis lente rubescentibus, folio mercurialis herbæ turbinato, hirsuto, flore candido, exili semine, per ambitum eius aspero, vestibis adhærente, radice subrubra, fibris leniter capillata. Inuenitur passim in parietinis, vnde Traianus Cæsar herba parietaria dictus est, & plurima ædificia eius titulo & inscriptione conderentur. Plinius huic helxinæ folium tribuit ocimi, Dioscorides mercurialis: nec ea folia multum distant, præterquam quòd mercuriali leniter ferrata sunt, item & ocimo, murali herbæ non sunt. Hoc tamen leuius est quàm vt similitudinē mutet. nam & hirsutula est, & adhærescit vestibis lappacea quadam feminis asperitate villorū tenaci. Helxinæ sanat ignes sacros, collectionesq; omnes, & adusta. Panos succus eius cū cerussa discutit, abscessusq; & guttura incipientia turgescere. Veterem tussim emendat cyatho hausto, itē tonsillas & varices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo, ceráq; Cypria. Medetur iisdem omnibus quibus lamium: item vomicæ calfacto succo pota. Et contra vlcera, rupta, lapsusq; & præcipitia aut vehiculorum euerisiones efficax. Vim habet folia, vt Dioscorides perhibet, spissandi, refrigerandi: quare sanant illitu sacros ignes, adusta, condylomata, incipientes panos, tumores, collectionesq;. Succus cum psimmythio ignem sacrum & mala quæ serpūt iungit. Imponitur podagris cerato Cypriano vel hircino seuo collectus. Veterem tussim emendat cyathi haustu. Inflammationibus tonsillarū gargarissatus & illitus prodest. Aurium dolores infusus finit. Elatine folia habet helxinæ minora rotundioraq;, pilosa, tenuibus & semipedalibus ramulis, quinis senisve, ab radice statim foliosis, gustu astringentibus. nascitur in segetibus & cultis. Elatine Plinio folia habet helxinæ, pusilla, pilosa, rotūda, semipedalibus ramulis, quinis senisve, ab radice foliosis. nascitur in segetibus, acerba gustu. Inuenitur in cultis herba folio helxinæ rotūdusculo, piloso, semipedales fundens ramulos, quinos senisve, ab radice foliosos. Inuenitur in segetibus, vineis, & cultis astringens gustu, qua vt rapo syluestri rura in vernis acetarijs vtūtur. Radix numerosis comatur folijs, quæ velluntur cum stirpe sua cum tenerescunt, antequam caulem agant. Vulgus *campestre rapistrum* vocat. Falluntur qui *pilosellam* esse putent, relamantibus apertè natalibus. neq; enim in cultis, neq; in segetibus prouenit, neq; semipedalibus quinis senisve ramulis à radice foliosis exit: nec folia ei rotundiora helxinæ visuntur, sed potius mucronata, ramulis graminis modo per terram reptantibus, radice alba, prætenui vsq; in capillamēti speciem, in colibus terrenis reperta. Non sunt item audiendi, qui *pimpinellam* vulgo dictam esse existimēt elatinen, cum etiam natales situs aduersentur. nam in pratis incultis, nec vsquam subacto solo nascitur, imò potius horret satiuā, nec ramulis exit à radice foliosis. est autem folio piloso, latè crenato, exili, in rotundum oblongo. Thyrsuli folijs emicant ex cæsis candidantibus, in quorū summo nascuntur capitella rubentibus punctis maculata. Causanturq; prisorum in rebus cognitis negligentia, quando defuit ipsis cura singulas herbarum differentias anxie consectari. Elatine acerba est gustu, & ideo oculorum fluxionibus efficax folijs cum polenta tritis & impositis subdito linteolo. Eadem cum lini semine cocta sorbitionis vsu à dysenteria liberat. Oculorum inflammationibus, fluxionibusq; folijs cum polenta tritis auxiliatur. Eadem cocta sorbitionis vsu dysenteriam sistit.

Eupatorium. Pentaphyllon, quinquefolium. Cap. XCV.

5 **E**upatoriū, alijs hepatoriū, aut hepatitis, surculosa est herba, simp-
 plicis scapi, tenuis, lignosi, subrecti, nigrantis, hirsuti, cubitalis, a-
 liquando & amplioris, folio per interualla inciso, & magna ex
 parte quinquepartito, interim plurifariam, quinquefolij aut can-
 nabis similitudine, nigro & ipso, extremitatibus ferratis. semen
 leniter plumosum è medio caule circa profilit, inclinatū in ter-
 ram, vt cum inaruerit inambulantium quoq; vestibus adhærescat. Eupatorium
 regiam habet authoritatem, vt Plinio placet, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti,
 10 cubitalis, aliquando & amplioris, folijs per interualla quinquepartito, nigris & ipsis, plumosisq; radice superuacua. Hæ de-
 lineationes adamussim conueniunt herbæ quam officinæ vocât *agrimoniam*, nul-
 la prorsus repugnante nota: quare earum *agrimoniam* verum esse eupatorium
 facile perpendet, qui singulas partes picturæ diligenter explorabit. siquidem fru-
 15 ticosa herba inuenietur caule singulari, lignoso, nigricante, tenui, hirsuto, cubi-
 tali, vel maiusculo, cannabinis ex interuallo folijs, vel quinquefolio similibus,
 quinquepartito aut plurifariam incisis, per ambitum ferratis, nigricantibus. me-
 dio caule semen erūpit pilosum, deorsum spectās, quod resiccātū vestibus adhæ-
 rescit. Cæterum quod hodie demonstrant herbarij fruticosum, caule bicubitali
 20 proceritate, lignoso, tereti, multis alis concauo, folijs mentæ maioribus, candidi-
 usculis, acri gustu, inodoris, muscario lanuginoso, fructu in surculis paruis pro-
 pe folia recematim dependente, id dubio procul hydropiper esse superius in sua
 mentione docuimus. Mauritani aliud eupatorium demonstrant, longè diuer-
 sum figura, sed effectū par vt volunt, scapo exiguo, ferè cubitali, folio minoris
 25 centaurij, frutice odorato, flore qui luteus sit, radice superuacua. Passim nasci-
 tur nomine apud imperitos centaurij maioris, sed id credentium error est eui-
 dentior quàm vt debeat explodi nedum exhiberi. Semen eupatorij dysenteria-
 cis in vino potū auxiliatur vnice. Folia cum suillo pingui imposita vlcibus ci-
 30 catrici repugnantibus medentur. Semen & herba in vino pota dysenteria & io-
 cinerū vitij liberat, percussos à serpente restituit. Hanc aliqui falso artemisiā
 esse putarunt: sui enim generis artemisiā indicauimus. Pentaphyllon ra-
 mulos habet festucarum modo graciles, palmum non excedentes, & in ijs se-
 men, folia mentæ similia, in singulis pediculis quina, nec plura, nisi perquam ra-
 35 ro, & per ambitum crenata serræ modo, florem in candido pallidum, vel aurū
 æmulum. Humidis locis & iuxta aquæ ductus nascitur, radice subrubra, oblon-
 ga, paulo crassiore quàm veratri nigri. Quinquefolium Græci vocant pentape-
 tes, siue chamæzelon, siue pentaphyllon. Cum effoditur rubram habet radicem,
 inarescens nigrescit & angulosa fit. Nomen à numero foliorū habet, & ipsa her-
 40 ba incipit & desinit cum vite. Theophrastus est author, cum quinquefolij radix
 recens effoditur rubet, inarescens nigrescit, atq; quadratur, folio vitis pusillo, co-
 loréq; vitigineo. Augetur desinitq; cū vite, coliculis prætenuibus, crebris inter-
 nodiorum geniculis, nomen à numero foliorum. Pentaphyllon, vt Democritus
 scriptum reliquit, multos ex vna radice profert ramulos palmares, festucaceos,
 quibus semē insidet, folia mentæ serrata, quina ex singulis pediculis, raro plura,

ddd. iij.

circulo in ferræ modum denticulato, flore luteo. Aquam subesse natalibus eius
 aquilegijs idoneam idem testatur author. Plinius quinquefoliū nulli ignotū esse
 tradit, cū etiā fraga gignendo cōmendetur. Ego id qui verū esse possit nō intelli
 go. nā herba ea quæ fraga gignit, trifolia est, nec modo quouis quinquefolia, flo- 5
 re candido, non luteo, in montibus & syluis, etiamnū frequens secus vias. Her-
 barij quinquefoliū, vulgus Gallicum *quintefeullam* vocat. enimvero nascitur pro-
 pter vias, in riguis & circa ductus aquarū, ramulis tenuibus, festucaceis, palmea
 longitudine, & in ijs semen, folia mentæ quina in singulis pediculis, raro plura,
 in ambitu ferrata, flore in luteū languescente, interdum aureo, radice subrubra,
 tereti, veratro nigro crassiore: adde geniculatos quoq; surculos, folia simul iun- 10
 cta vitæ gineæ comæ formā exprimere. Radix vbi inaruerit, nigricat, & angulo
 sa fit: sed cum effoditur, rubet. Hippocrates duo videtur nouisse quinquefolij ge-
 nera. nigrum, quod humilius est: candidum, quod & herbaceū & procerius est à
 terra, quod potest à nobis heptaphyllon, hoc est septenfolia vocari. Est & quæ
tormentilla vulgo dicitur, quinquefolio simillima, nisi q̄ septem non quinq; habet 15
 folia, vtrinq; lanuginosa, flore luteo, radice punicea, qua cōtra venena & aduer-
 sus pestilentiaē cōtagia hodie nimius fere increbuit vsus, adeo vt cuius radice pa-
 stillos theriacos, si dijs placet, officinē pro viperarū carne substituunt, quoniā vi-
 peræ modo, vt existimant, nusquā visantur. Quinquefoliū adhibetur purgandis
 domibus. Strumis medetur & pectoris vitijs. Idem ischiadicis bibitur & impos- 20
 nitur. Panos sanat. Impositū articulis vtilissimū. Fistulis quæ in omni parte ser-
 punt auxilio est, cū sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Suc-
 cus de quinquefolio potus cyathis tribus anginaē medetur. Idē iocineris & pul-
 monis vitijs, sanguinēmq; reijcientibus, cuicunq; sanguinis vitio intus occurrit.
 Multi super omnia laudāt ad deploratos dysentericos quinquefoliū, decoctis in 25
 lacte radicibus & potis: itē decoctū ad tertias in vino ictericis dari atq; illini vtilis-
 simū est. Folia quinquefolij ex aqua comitiales sanant. Item cōtrita folia ex vino
 sumpta triginta diebus in betonicae farinae pondo denariorū tredecim cū aceti
 scyllitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrime succus regio morbo
 medetur, tribus cyathis potus cū sale & melle. Quinquefolij folia quidā terna ter 30
 tianis dedere, quaterna quaternis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cū pipere
 ex aqua mulsa. In multo radix vsu est Dioscoridi. Succus ad tertias discoctæ, si
 ore cōtineatur, dentiū dolorē finit. Idē ad putrescētia in ore colluitur, ad arteriæ
 scabritiā gargarissatur. Ad alui, profluuia, dysenterias, articulares, & coxendicū
 cruciatus bibitur. Tritū & illitū ex aceto vlcera serpere nō patitur. Discutit stru- 35
 mas, tumores, duritias, abscessus, collectiōes, ignes sacros, reduuias, cōdylomata,
 psorasq; sanat. Teneræ radice succus iocinerū, pulmonūmq; vitijs aduersatur.
 Venenis resistit. Ad reduces febrū ambitus abigendos folia bibūtur ex aqua mul-
 sa, & temperato vino cū piperis exiguo, in quaterna quidē quaternūm ramulo-
 rum, in tertiana vero ternūm, in quotīdiana vnus. Tricena quoq; folia tricenis 40
 diebus pota comitialibus medētur. Succus per dies aliquot potus tribus cyathis
 celerrime regiū sanat morbum. Illita cum melle & sale tam vulneribus quàm fi-
 stulis remedio sunt. Quinquefoliū intestini prolabetis hernias cohibet, eruptio-
 nes sanguinis sistit potu iuxtā & illitu. Adhibetur & lustrationis gratia expian-
 dis purificandisq; domibus, & contra mala medicamenta, & carmina. 45

Phœnix herba. Idæa radix. Rhodia radix.

Cap. XCVI.

Hœnix Romanis lolium murinū dicitur, folium ei hordeaceū,
 breuius & angustius, spica lolio similis, rami digitorum senūm
 circumdantes radicem, spicæ senæ octonæve. nascitur in aruis
 tegulisq; recēs illitis. Est herba phœnicea Plinio appellata à græ
 cis, à latinis hordeū murinū. hæc trita & in vino pota præclare
 ciet mēses. *Auena sterilis* à multis hodie dicitur. quandoquidem
 ea sterilis auena folia habet hordei, sed breuiora & angustiora, spicām lolio simi
 lem, culmos digitorū senūm radici in orbem obuolutos, septenas octonæve spi
 cas. in subactis tectisq; recēter illitis inuenitur. In vino austero pota alui proflu
 uium, erumpentem vtero sanguinē coercet. Vrinæ impetus refrenat. Traditur à
 quibusdam vulnerum sanguinē ea cohiberi in vellere puniceo inclusa alligatāq;.
 Idæa radix folia rusci mittit, adhærent ijs clauiculæ veluti pampini, è quibus
 flos. Idæa herba Plinio dicitur, ei folia sunt oxymyrsinæ. Adhæret ijs veluti pam
 pini, in quibus flos. Radix Idæa acerba gustu, misceri solita luctantium in palæ
 stra, ad ea quæ repercutere tantū oporteat, vt Paulus Aegineta scribit. Aluum
 mensēsq; & omnem abundantiam sanguinis sistit. Spissandi cohibēdiq; naturam
 habet. Pota citam aluū firmat. Menstrua supprimit, ad omnia conueniens quibus
 astrictione sit opus. Rhodia radix nascitur in Macedonia non absimilis costo,
 minoris modo ponderis, inæquali cute, odorem rosæ cum teritur reddens. Vti
 lissima capitis doloribus si madefacta fronti & temporibus imponatur. Ex illo
 nouo repertarum insularum orbe, liburnicarum remigatu, lustrato, delatum nu
 per ad nos lignum, crasso cortice, & hiulco, multis tuberibus & nodis inæquale,
 ponderis eximij, ita vt immersum aquis pessum eat, nec sidens rursus emer
 gat, tanta pollet grauitate: buxiq; colorem, crassitudinem, & duritiam imitatur.
 Hoc tritum vel in scobem derafum rosas odoris suauitate prouocat, quin po
 tius de paritate certans, iucunditate vincit. Hoc *rosaceū lignum* appellamus, cum
 barbarum regionis nomen audire non potuerimus. In pensiles orbiculos pilu
 lasve, quæ à mulieribus gestantur, aspalathi, aut agallochi more tornatur, qui
 bus filo immixtis mulieres supplicationes suas numerāt. Habetur & radicis Cin
 thia mentio Hippocrati fouendis fœminarum malis. Galenus rhizam, hoc est
 radicem ab eo dici quoddā genus sati scribit, sine flore, sine semine, tribus dun
 taxat folijs, sed proceris & in terra stratis, duorum digitorum magnitudine, si
 milibus anchusæ, radice purgandi viribus sed exiliter. Alia etiam videtur ab her
 ba quæ à Plinio oxys vocatur, si folia æquè terna habet: quippe quæ non pur
 get, sed contra potius astringat, nam datur ad stomachum dissolutum. Edunt &
 qui enterocelen habent. Proinde sunt qui oxyn putent esse quam vulgus *trini
 tatem* appellat, folio triplici vel vno potius in terna disposito, radice capillamen
 tis multiplici, flore in quibusdam maculis candidis cæruleo. Oxyn esse potius
 crediderim quæ vulgo *panis cuculi*, aut *alleluia* dicitur, folia terna habens, & disso
 lutum stomachum mirè recreans, de qua in trifolij mentione dictum à nobis
 est. Rhodion vocatur Democrito coloris genus Italicum præferente, in velle
 rum tinctura: fortasse id est, vel quippiam simile, quod vulgari nomine *rosaceum*
 vocamus.

ddd.iiij.

Hippuris, alij ephedron, alij anabasin, Romani equinalem vel salicem equinam nominant, prouenit humidis locis secundū scrobes, cauliculos habēs inanes, leniter rubentes, præterea scabriusculos, valentes frequētibus geniculis in se farctis, folio circā iunceo, denso, prætenui. In altitudinē ad surgit, scandendóq; proximos caudices dependet comis circūfusa multis, nigris vt equorum cauda, radice nigra, lignosa. Hippuris à Græcis dicta, Latinis equisetum, in pratis nascēs. est autē pilus terræ equinæ setæ similis. Græcorū, vt Plinius tradit, circa hāc opinio. Alij pini folijs similem, nigricantem, eodem nomine appellant, alij hippurin; alij ephedron, alij anabasin vocant: traduntque iuxta arbores nasci, & scandentē eas dependere comis iuncea, multis, nigris, vt ex equorum cauda, geniculatis ramis: folia habere pauca, tenuia, exilia: semen rotundum simile coriandro, radice lignosa: nasci in arbuſtis maxime. Alibi Plinius ventoso tractu nasci tradit, scandentē arbores & propēdentē ramis, folio nullo, cirris numerosam, qui sunt iunci geniculati, radice pallida: caucum quæ & ephedra ab alijs anabasis vocata. Nec mirū sit alicui, quòd folia modo pauca, modo nulla tribuantur: facit hoc authorū quos secutus est, locorū, & temporū diuersitas. Græci à scandendi more, anabasin: ephedron, ab insidendi natura vocitant. ascendit enim arbores, & insidēs coma propendet iuncea. Salicē à Romanis dici Dioscorides testatur, de qua fortasse Verrius homo doctus apud Festū intellexerit, cum diceret virgulti genus esse salicē, non ridicule, vt idē Festus carpit, interpretatus, quæ ea celerrime crescat, vt salire videatur: quādo græci quoq; hanc iteā dendron nominarūt. Recentiores verbū reddentes verbo caudam equinā dixerunt. Quæ hic à Dioscoride pingitur vulgo Gallico prela dicitur, nō ignota materiarijs fabricis, qui ligneam pectinū & aliorum minorum operum ruditatē huius herbæ scabritia in nitorem expoliūt. Nanq; ea prela in sublime scandit, & vicinos arborum fruticūmq; caudices improbo cirrorum reptatu complectitur, proxima quæq; vinciēs, ab ramisq; depēdens instar equinæ caudæ, calamis geniculatis pyramidatim coeuntibus, capillamēto potius quàm folijs articulato, iuncea cuspidē in riguis & fossis inuenitur. Alterum hippuris vel equiseti genus, quod equition cognominant, recto caule, æquali, cubitum excedēte, vacuo, breuioribus per interualla & candidioribus comis mollioribusque. Hippuris, vt Democritus scriptum reliquit, ex rei natura nomen adinuenit, capillamentis quibusdam comata, caule ab radice ad verticē paulatim in tenuitatem fastigiato, & velut in mucronem turbinato, in arundinis modum inani, geniculato, interstringentibus internodijs. Cirri foliacei dependēt ab articulis, inter sese modo tubarū farctis, inde salpingion, quasi tubulam dixeris, Democrito cognominatur. Locis quibus emicat aquam subesse testantur aquilegi. Faciunt & aliam græci hippurin breuioribus & mollioribus comis, & candidioribus. Inuenitur hæc in pratis, nec ferè frequentius occurrit inuisa fœnifecis. vulgus hanc peculiariter caudam equi nominat, caule recto, cubitali, aut maiusculo, inani, comis per interualla propendentibus, breuiusculis, mollioribus & candidioribus. Equisetum vituperatur à Plinio. Lienem cursorum extinguit decocta fictili nouo ad tertias, quantum

vas capiat, & per triduum heminis pota, vnctis, esculentis ante diem vnum interdicitur. Vim eius ammirabilem tradunt, quòd sanguinis profluvia vel tacto eo tantum homine sistat. Vis eius spissare corpora. Succus sanguinem è naribus fluentem inclusus supprimit, item aluū. Medetur dysentericis in vino dulci potus cyathis tribus: vrinam cit: tussim, orthopnoeam sanat: item rupta, & quæ serpunt. Intestinis & vesicæ folia bibuntur. Enterocelen cohibet. Vis eius Dioscoridi spissare, quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit. Medetur dysentericis in vino potus, vrinas ciet. Cruenta vulnera glutinantur tritis folijs & illitis. Tussim, orthopnoeam emēdat, item rupta. Folijs in aqua potis præcisiones vesicæ & intestinorum, enterocelēq; in vnum coalescere cogique narrantur. Altera hippuris ischiadicis perquā vtilis, & vulneribus imposita propter sanguinem sistendum: nam vulneribus remedio est, eiusdem vt superior effectus.

¶ *Coccus, granum tinctorium.*

Cap. XCVIII.

15 **C**occus baphice, hoc est coccum siue granum tinctorium furculo solo nascitur frutice, cui grana lenticulæ adhærēt. leguntur hæc ad vsus, reponunturq;. Optimū è Galatia & Armenia, sequens ex Asia Ciciliāq;, pessimum ex Hispania. Frutex qui tinctorium granum gignit, aut priuatim coccus dicitur, vt Dioscoridi placere video, aut ilex est aquifolia. Granū hoc rubens est, primū
 20 que ceu spectes frutices paruos aquifolię ilicis, vt inquit Plinius, quisquiliū vocant, pensionē alterā tributi pauperibus Hispaniæ donati. Omnes roboris dotes ilex solo prouocat cocco. Granū hoc rubēs Galatiæ aut circa emeritā Lusitaniæ in maxima laude habebatur. Gignitur & in Africa & Pisidia, Cilicia, pessimum in Sardinia. Est autē genus ex eo in Attica ferè & Asia nascens, celerrimè in vermiculum se mutans, quod ideo scoletilon vocabant, improbabantq; limaci paruæ similem. Dioscorides adfirmat in Cilicia è roboribus prouenire, limaci paruo simile, quod loci eius mulieres ore legunt, & coccum specialiter appellant. Pausanias fruticem hunc copiosum in Locride tradit, rhamni amplitudine: præterea lentisco similē, nigriore tantū & molliore folio, fructu solani quidem specie, sed
 30 erui magnitudine. Colligendum præcipiunt antequam vermiculus is nascatur. Anniculo itaque grano succus ad pigmenta languidus, quadrimo euanidus, ita nec senescenti vires nec recēti. Colos inter principales, Imperatorijs tantum paludamentis dicatus, qualis in rosa micat, & quo nihil aspectu gratius. Fruticem Iones & Græcia tota coccon nomināt, Gallia *scarlatum*, rustici in Narbonēsi prouincia, vbi frequens est, *vermilonum* dicunt, officinæ *grana tinctorum*. Granum rubens nascitur è frutice ilici aquifoliæ non dissimili, nempe exilibus ramis & aculeato folio. Coccum autem forma lenticulæ asseruatur, quo diuites lanæ pretioso illuminentur succo, aspectu coloris gratissimo in rosis nitente. Cæterum ilex, vt Columellæ placet, gemina, minor apibus quæsita, prolixior, ab omnibus improbata mellificio. Atqui ne luxuriæ tantū id natum existimes, in medicos etiā
 40 venit vsus. Coccū vulneribus ex aceto recentibus imponitur. Epiphoris ex aqua, & oculis suffusis sanguine instillatur. Vis huic astringendi vulneribus, neruisque præcisis ex aceto conuenienter illinitur. Porrò coix Theophrasto folio arundinis, angulari, ad nexus vtilis, à quo fiscellæ genus Atticæ coix, vt inquit Pollux,

quod lingua Dorica cois dicitur: quare qui coicina texta à frutice coice textili dicta, rubra verterunt apud Strabonem, quàm feliciter haud scio, nisi coccina legerint, fallente nominis vicinitate.

¶ *Tragion. Tragos herba.*

Cap. XCIX.

Ragon fruticem sola Creta insula gignit, folio ramis & semine lentisco similem, sed minore omnium amplitudine, succum ferentem qui gummi modo coeat. Tragionis siue tragion nascitur in Creta tantum insula in maritimis. Plinio iunipero similis, & semine, & folio, & ramis. Succus eius lacteus in gummi spissatus, vel semen impositione spicula è corpore eijcit. Tunditur recens & cum vino illinitur, aut sicca farina cum melke. Eadem lactis abundantiam facit, mammisq; vnicè medetur semen. Folia lachryma illitu spicula extrahunt, omniaq; hærentia corpori euocant: potu strangurias finiunt, vesicæ calculos frangunt, menses pellunt, ad quæ præstanda pondus drachmæ requiritur. Capræ syluestres percussæ huius herbæ pastu sagittas eijcere perhibentur. Est & alia herba cognominis supradictæ, quam Romani olim cornulacû appellarunt, folijs scolopendrij, radice tenui, candida, armoraciæ simili. Autumno folia hircinum virus olent, indeq; appellatio. nascitur in montosis præcipitijs. Radix cruda coctaq; dysentericis manditur. Profecto huic nonnulla consentirent quæ vulgo *bursa pastoris* appellatur, quod & folia fere scolopendrij ferat, radicè syluestri raphano non dissimilem, candidam, qua in dysenterijs vtatur, nisi natales reclamarent. nanq; hæc nascitur propter vias & in parietinis, illa motibus & præcipitijs. hæc in folliculis in exigua vulgæ similitudinè compressis, turbinata cordis effigie, semen gerit minutû, quod nõ fuisset à Dioscoride prætermisum. Item autumno virus hircinû foetere nõ deprehenditur, quare diiudicèt peritiores. Tragos in maritimis maxime gignitur. frutex pusillus in terra, oblongus, semipedalis, aut altior paulo, sine folijs, ramos habens in quibus velut racemi sunt pusilli, grano tritici, acuto capite, copiosq; gustu vehementer spissante. Est alia herba tragos apud Plinium quam aliqui scorpion vocant, semipede alta, fruticosa, sine folijs, pusillis racemis, rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, & ita in maritimis nascens. Tragion Asia fert veprem, vt idem ait, sine folijs, racemis rubentibus, ad medicinæ duntaxat vsu. Hanc in litoribus maris inueniri hodie nostri perhibent herbarij, iunco marino similem, à quo & multi *iuncum marinum* appellant eam. Huius ramorum decem aut duodecim cacumina trita, ex vino pota cœliacis, dysentericis, sanguinem excreantibus, mensium abundantia auxiliantur. Racemorum grana decem in vino pota aluinis, & mulieribus fluxioni vuluæ opportunis remedio sunt. Quidam tundunt acinos, coactisque pastillis in vasa reponunt, atq; ita cum opus est vtuntur.

¶ *Iunci palustris genera.*

Cap. C.

Vo iunci summa genera, alterum leue, quod schoenos lã Græcis, alterum acuto cacumine quod oxychoenos vocatur. Rursusq; hoc posterius in duas species conciditur, vnam sterilis, alteram semen nigrum & orbiculatum ferentis, cuius calami crassiores carnosioresque sunt. Inuenitur & tertium genus vtroq; asperius, &

callosius, appellatum holoschœnos, semine simili. Iuncus Theophrasto in multa fastigia digeritur. Sterilem masculum existimant, fœcundum fœminam. Is qui semen nigrum habet melancranis, quasi iuncus atriceps appellatur. Hic sine alijs generibus ex suo nascitur semine, sicut is quem maré nominamus ex semetipso, cacumine in terrâ defixo. nam oxyschœnon & holoschœnon eodem cespite cõtemplatum se Theophrastus & admiratum scribit. Omnium radices singulis annis intermoriuntur. Holoschœnon *mariscam* à magnitudine, vt puto, nostri appellant: vt *mariscas ficus*, quæ busyca, hoc est grãdiore & fatuas ficos, authore Festo. Hic ad tegetes & omnino vitilia vtilissimus, quoniam mollis carnosúsque sit. Omnino iunci vterum turgentem quodam cacuminis callo præferunt, mox cohærentia quædam velut qua pariunt, pediculis circà spicaceis, in quibus vascula rotunda, leuiterque hiscentia, & in ijs semen nigrum cuspidis effigie, non dissimile asterisco, duntaxat exilius, radice longa, quæ crassior multo sit quàm maribus cognominatis. Caput cepis & gethyo simile, in tegumentis modice rubentibus. Tria genera iunci Plinio, acuti, sterilis, quæ oxyn Græci vocant: reliqua fœminini, ferentis semen nigrum, quem melancranin vocant. crassior hic & fruticosior. Magis etiamnum tertius, qui vocatur holoschœnos. Ex ijs melancranis sine alijs generibus nascitur: oxys & holoschœnos eodem cespite. Vtilissimus ad vitilia holoschœnos, quia mollis & carnosus est. Fert fructum vuarum cohærentium modo. Nascitur is, quem marem appellauimus, ex semetipso, cacumine in terram defixo: melancranis suo semine. alioqui omnium radices omnibus annis emoriuntur. Vfus ad nassas marinas, vitilium nexus, elegantium lucernarum lumina, præcipua medullæ amplitudine, iuxta maritimas Alpes tâta, vt inciso ventre impleant penè vnciarum latitudinem: in Aegypto vero cribrorum longitudinem, non aliàs vtiliorem. Ob id cribrum significaturi, iuncum, vt tradit Horus Niliacus, effigiant. Idem author in Aegypto scribi iuncis, nec aliter adfirmat. De iunco, quem mariscum appellant, præcipit Mago ad texédas tegetes Iunio mense eximi ante medium Iulium. Videtur autem palustris iuncus idem cum scirpo esse. Nec in fruticum, inquit Plinius, nec in veprium cauliumve, neque in herbarum, alióve villo quàm suo genere numerentur iure, læui ac enodi stylo, in exile cacumen fastigiato, fungosa medulla, qua ad lucernarum vtuntur lumen, vt planta tota ad operiendas tegetes, neque non cõtextus nassarum, quallorum, aliorum vitilium nexus. E quibus detracto cortice candelæ luminibus seruiunt. Firmior etiã quibusdã in locis rigor, nãque ijs velificat nautæ. Piscator in mari Africo vela intra malos suspēdit, & mapalia sua Mauri tegunt. Iunco etiã palustri Græcos ad funes vsos, nomini credamus, quo herbã eã appellat, vnde funabuli schœnobatæ ab ijs dicantur. Qui nauigauere in Indos Alexandri milites, vt Theophrastus refert, iuncos lapideos viderunt: quos nemo visu à veris potuit discernere, enodes & sine fronde scirpi, læues, proceri, vt Festus ait: vnde prouerbum quoque natum sit, Nodum in scirpo quæri. Tria genera iunci apud nos inueniuntur, vnus in aquis crassitudine & magnitudine, fungosaque medulla insignis, Latinis mariscus, Græcis holoschœnos dicitur. hic vt mollissimus, ita ad vitilia præfertur. Alter acutus à nostris, Græcis oxyschœnos nominatur, sterilis. idem & mas, qui regenerat se quotannis cacumine in terram defixo, ex quo cepitia radix denuo pullulat. Tertius melancranis, quasi atriceps dicitur, fructum gerit vuarum cohærentium mo-

do, in quibus cuspidatū semen clauditur. hoc nihil in vliginosis occurrit frequen-
tius. Democritus vbi reperiatur iuncus subesse scaturigines aquarum, ibiq; aqui-
legia strui posse testatur. Iūci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tussi
medetur. Semen tostum, & in aqua potum sistit aluum, & foeminarum menses,
capitiſque dolores facit. At qui vocatur holoschœnos, eius quæ proxima sunt ra-
dicis commanducantur aduersus araneorum morsus. Semen vtriusque tostum,
ex diluto potum, fluētē aluum cohibet, & rubra foeminarū profluvia, capitiſq;
dolores molitur. Teneri proxime radicem iuncorum partus illinuntur aduersus
phalangiorū morsus. Inuenio etiamnum vnum iunci genus, quod euripicen vo-
cant. huius semine somnum allici, sed modum seruandum ne sopor fiat. 10

¶ *Lichen in petris. Paronychia. Chryfocome. Chryfogonum.* Cap. CI.

Lichen, qui super saxa nascitur, bryon aliquibus appellatur, ro-
rulentis petris adhærescit. Lichen nomen inuenit ab eo, cui pe-
culiariter medetur impetiginis morbo, aut etiam vt puto à re
ipsa nomen ducit, quoniam saxa quibus hæret linguæ modo 15
lambat. Ea est quæ omnibus tum officinis, tum herbarijs hodie
dicitur *hepatica*, quòd iocinerū fibris similis conspiciatur. siqui-
dem ea hepatica asperginosis hæret saxis vt muscus, folio singulari, semper pe-
tris familiariter incumbente. Lichen Plinio contra impetigines omnibus præfer-
tur, inde nomine inuenio. Nascitur in saxosis, folio vno ad radicem lato, caule 20
vno, paruo, longis folijs dependentibus. hæc delet stigmata. Teritur cum mel-
le. Hanc quoq; recentiores herbarij hepaticam appellant. Est & aliud genus pe-
tris tantum adhærens vt muscus. Hic sanguinem sistit vulneribus instillatus, &
collectiones illitus. Morbum quoque regium cum melle sanat ore illito & lingua.
Qui ita curantur aqua falsa lauari iubentur, vngi oleo amygdalino, hortensibus 25
abstinere. Dioscoridi lichen sanguinis profluvia sistit, inflamationes arcet, impe-
tigni medetur, emēdat regio morbo tētatos cum melle illitus, oris & linguæ de-
fluxiones inhibet. Nomine vt volunt vtriq; inuēto, q̄ cōtra lichenas remedijs om-
nibus anteponitur. Herbā Apuli, cuius vnū ad radicē folium haberi diximus, *icco-*
rariā siue *ficatellam* cognominant, folio succi pleno & crasso: ita nominatā, quia io 30
cineris fibræ similis aspicitur. Alia nomine eodem ostenditur, sed ab his lōgè di-
uersa, in litoribus passim nascēs, & olitorio foro ieiuniorū tēpore vbi nascitur væ-
nalis, hederaceo fere folio, flore purpureo, lilij pusilli effigie. Conuoluit herba se
quibus appropinquat. Ciet aluum cocta & cruda oleris modo accepta. Parony-
chia frutex est in petris pusillus, similis peplo sed breuior, quāq; folio maiore. Te- 35
ritur vniuersa herba, & ad paronychia & duritias illinitur. Neurada & phryniō co-
gnominari docēt authores. Quid autē sit neuras muliebribus malis quæſita Hip-
pocrati nō liquet. Plinius phryniō aliquibus neurada nominari tradit, quod aduer-
sus rubetarū ranarū venena auxilietur, floribus paruis, in radicibus multis, neruo-
sis, bene olentibus. Chryfocome alijs chrysanthemum, & amaranton, Romanis 40
olim Iouis barba. palmi altitudine fruticat, comātibus corymbis, figura hyssopi,
radice veratri nigri pilosa, tenui, gustu nō iniucūdo, verū dulci ex austero, cyperi
magnitudine, in opacis petrosissq; nascēs. Chryfocome siue chryfitis Plinio lati-
nā non habet appellationē. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corym-

bis, radice nigra, ex austero dulci, in petrosis opacisq; nascens. Proxime ad eam accedit quam herbarij nostri *pulegium montanum* vocitant. siquidem ea herba palmi altitudine confurgit, comantibus hyssopi forma corymbis, radice hirsuta, veratri nigri modo tenui, cyperi magnitudine, gustu nō iniucundo, ex austero dulci. in petrosis opacisq; emicat. Chrysocomes radix excalfacit & stringit. Datur in potu ad iocinerum vitia, item pulmonum. Vuluæ dolores compescit in aqua mulsa decocta. Ciet menstrua, & si cruda detur hydropicorum aquam sistit. Radix calfacit & astringit, ijs conueniens quos iecur aut pulmonis inflammatio male habet. Decocta in aqua mulsa vuluas purgat sumentium. Chrysoconon folium habet quernum, denso frutice, florem coronarij verbasci, radicem rari, vehementer rubentem intus, foris nigram, quæ trita & imposita cum aceto muris aranei morsibus auxiliatur. Aliquibus chrysoconon ramulis albicat erectis, folio quercus diuisura, muscario verbasci coronarij, radice tenui. nascitur in incultis. Coma eius in vino pota vrinæ difficultati & venenatorū morsibus subuenit, coxendicibus ruptis præsidio est, menses sistit, sanguinem in ventre aut vesica cōcretum discutit. Ea ex oxymelite pota cerebri destillationes cohibet.

¶ Helichryson. Chrysanthemon. Ageraton. Cap. CII.

Helichryson & chrysanthemon dicitur, quidam & amaraton vocant, quo & deorum simulacra coronant, cauliculū habet tenuē, virentē, erectum & durū, folia vero angusta, ex interuallis abrotano similia, comas aureæ lucis in orbē, vmbella rotunda, aridis corymbis dependentibus, radicē exilē. nascitur gracili solo conuallibus. Heliochryson, quod aliqui chrysanthemon vocant, vt Plinio placet, ramulos habet candidos, folia subalbida, abrotano similia, ad solis repercussum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui nunquam marcescant. qua de causa deos coronant illo. Quod diligentissime obseruauit Ptolemæus rex Aegypti. Nascitur in frutetis. Heliochrysos florem habet auro similem, folium tenue, cauliculum gracilem, sed durum. Hoc coronare se magi, si & vnguenta sumantur ex auro, quod apyron hoc est ignem non expertum vocant. ad gratiam quoque & gloriam arbitrantur. Floret vere cum viola nigra, ferè comantibus in orbem fulgore auri folijs ad solis repercussum, à quo nomen. Alij à virgine Ephesia, quæ hoc flore prima coronauit Dianam. Vestes odore commendat non ineleganti. Existimationem & gloriam parere coronatis flore credidit Theophrastus, si vnguento se profundant ex auro quod ignē non sit expertum, apyron vocant. Flos auri modo fulget. Radix summo terræ corio innixa, folio candido, caule tenui & duro. Hanc amaranti nomine Galenus intelligit, nec aliter vocauit. Corymbos eius nunquā marcescere Plinius scriptum reliquit, inde Græcis tracta putatur amaranti appellatio. Philostratus ex amarato sepulturas quoq; coronari solitas adfirmat, idque Thessalos instituisse primos ad tumulum Achillis. Tam similis est, vt doctissimis placere video, buphtharmo, vt nihil ab eo differre existiment. Proxime mihi accedere videtur ad eam quā officinæ *cotulam maiorem* simplici ratione vocant, non illam foetentem minusculam intelligentes, de qua supra dictum est. Rura nostra *chanesum maius*. nanque ea gracili solo conuallibus inuenitur, folijs abrotano similibus, ex interuallo angustis, caulis

culo virente, ramulis tenuibus, aureo & immortali flore cacuminatis, umbella in orbem radiata, velut aridis corymbis dependētibus, radice per summa cespitum exili. Rustici apud nos corymbos, vt qui non facile marcescant, ad hybernas referuant coronas. Ii siquidem fertis intexti splendentes auri fulgore extuberantesque bullulas imitantur. Magnum decorem venustatēq; corollis puellaribus per hyemem immortali floris corymbo præbent, cæteri sq; temporibus anni in eisdem magnā suis tuberibus ampullosis, aurea luce ad solis repercussum micantibus, adferunt gratiā. Ciet vrinas è vino pota & menses. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum vitia bibitur. Sanguinem concretū ventris ac vesicæ absumit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere sistunt profluvia mulierū in vino albo. Vestes tuetur odore non inelegāti. Difficiles vrinas ciet, vt testatur Dioscorides, coma in vino sumpta: sic & contra serpentium ictus & coxendicum vitia bibitur, item ad rupta. Menses eadem trahit. Sanguinem in vesica & ventre concretum digerit in mulso. Destillationes trium obolorū pondere cum vino diluto sumentibus ieiunis arcet. Inserta vestibus ab animalium noxis tuetur. Chrysanthemon, siue chalcas, chalcantemon, & bupthalmos, quasi oculus bouis dicitur. Herba est teneritudinis fruticosæ, leuibus cauliculis, folio cōfecto, floribus luteis, multū splendentibus, oculi modo in orbem circumactis, vnde inuento bupthalmi nomine nascitur circa oppida. Chrysanthemom multis nec forma, nec viribus à buphalmo superius indicata differre creditur, verba tantum esse mutata manente eodē sensu, sic vt ne Dioscoridis quidē existimetur caput saltē à buphalmo discretum. Cæterum chrysanthemom tenera traditur hic herba, leues ferens cauliculos, & multifida folia, flores supra modum splendētes, luteos, orbem imitantes oculi, vnde traxit nomen. Buphalmo cauliculi teneri mollēsque tribuuntur, folia fœniculi, flos luteus anthemide maior, oculi similitudine, inde bupthalmi, quasi grandis oculi nomen retulit. Nomenclaturæ item euariāt. Incisura tantum foliorum, florum instar oculi in orbem circinatio, chrysanthemo discrimen adferunt. Folia fœniculi buphalmo redduntur, quæ concisa nō sunt, sed in capillamenti speciē extenuata. Vtriq; flos oculari specie luteus traditur, buphalmo maior anthemide, huic chrysanthemo multo splendore nitēs. Quæ hactenus in muris horti nostri creuit hac facie cernitur, folio digitū lato, altis sinuato crenis, læuibus cauliculis, flore oculum imitante, cingētibus orbem luteis folijs elegantinore lucentibus. Democritus chrysanthemom batrachion, id est ranūculum appellari scripsit ijs verbis, Chrysanthemom fert folia apij, maiora, florē auri colore splendentem. Herbae totius proceritas sesquipedem non excedit. Vbi nascitur aquam subesse signū habent aquileges. Chrysanthemom ex vino sumptū calculos eijcit. Flores cum cerato triti steatomata discutere dicuntur. Arquatis coloris hilaritatem reddunt vtique ad tempus, si à balnearum egressu post longiorem moram ebibantur. Ageraton in palmeam altitudinem adolescit, humilis alioqui herba, & omnino simplex, non dissimilis origano, umbellas gerens, in quibus flos colore aureo, ampullaceus, minorque helichryso. Tulitq; id nominis ex eo, quod flores suos diu conseruet incolumes. Heliochryso minor est, humilis, simplex, umbellam sustinens, in qua flos bullis aureis emicat, qui non senescat, diutissime in sua coloris specie conseruatus, à quo agerati nomen deducit

ctum est. Reliqua facie origanum æmulatur. Vis decocti feruens. Herba vel suffitu etiam vrinas elicit. Vuluarum quoque duritias emollit.

¶ *Peristereon, verbenaca recta.*

Cap. CIII.

Peristereon Romani cristam gallinacæ vocant, alij trixalidem, & exuperam. nascitur in aquosis. Nomen inditum à columbis, qui in ea versari plurimum gaudeant. Herba est altitudinis palmi, aliquando etiam maioris, folia incisa, subalbida, erumpentia è caule, qui ei vnus parte plurima est, quemadmodum & radix vna. Dioscorides duo facit genera, rectum & supinum. Plinius
 10 marem & fœminam. foliosa, quam fœminâ putant: mas rarioribus folijs. ramuli vtriusq; plures, tenues, cubitales, angulosi, folia minora quàm quercus, angustiorâque, diuisuris maioribus, flos glaucus, radix longa, tenuis. nascitur vbiq; in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed vnum omnino genus faciunt, quoniam vtraq; eosdem effectus habeat. Vtraque sortiuntur Galli, & præcinunt responsa.
 15 Hac perunctos magi putant impetrare quæ velint, amicitias conciliare, nulli non morbo mederi: colligi circa Canis ortum debere, ita, ne luna aut sol cõspiciatur, fauis ante & melle terræ ad piamentum datis: circũscriptam ferro effodi sinistra manu, & in sublime tolli: siccarum in vmbra folia, caulem, & radicem. Aiunt, si aqua conspergatur triclinium, quâ maduerit lætiores conuictus fieri. Diuisuræ foliorum vtriusque, similes quidem omnino quernis, sed maiores. Rectum erui præcipitur sole Arietis signum meante. Peristereon Græcis vocata, quòd columbæ in ea mansissent, vnde columbaris quoque vocatur, Latinis verbenæ & verbenacæ. Nulla tamen plus Romanæ nobilitatis habet, quàm hierobotanæ, aliqui peristereon, nostri verbenacæ vocant. Verbenam porro & sagmina Romani, hoc est gramen ex loco sacro, præfertim ex arce Capitolij, cum sua terra euulsum, in publicis remedijs, & in sacris legationibus, cum ad hostem clarigatumq; mitteretur, ferebāt, coronatis ita fecialibus, & patre patrato, vel fœdera facturis, vel bella indicturis. Sed omnes quoq; frondes sacratas purasq; verbenas per abusionem vocabant. Hac & Iouis mensa verrebatur, domus purgabatur lustrabatúrq;. Gallis
 30 hodie nostris *veruena* nominatur, multis statim ab radice tripedaneis angulosisq; coliculis, coma subtus incana, nec folio querno dissimili, nisi quòd minor est & angustior, profundioribúsq; diuisuris, flosculo ex albore & purpura versicolore, stirpe alta, exili. prouenit in campestribus aquosis vbiq;. Sed duo genera traduntur, vnum semper humi supine procumbens: alterum erectis ramulis assurgens.
 35 Peristereon supinum Romanis olim cincinnalis dicebatur. rami eius cubitales maioresq; angulosi, circa quos folia sunt minora quàm quercus angustiorâq; diuisuris per oram similibus, colore subglauco, radice longiuscula, tenui, flore purpureo, exili. Peristereon hyptios, id est supina verbenaca frequētior est quàm recta, quo fit vt latissimus sit quorundam error, existimantium verbenacam priorem esse quã olitores *orualam*, vel *totam bonam* modo vōcant, folio marrubij multo maiore, ferratòq; in modum cristæ, flos spicaceus, è cæruleo purpureus, odorata tota & vulgaris: de qua veteres alioqui nihil scripsisse vehementer mirantur, nisi quis alectorolophon, id est cristam gallinacæ interpretetur. Alectorolophos, inquit Plinius, folia habet similia cristæ gallinacæ, caulem tenuem, & semen ni-

grum in siliquis: verum *orualæ* semen non in siliquis, sed in capitulatis & hiantibus folliculis: caulis item ei tenuis nõ est, sed crassus & quadratus. quanquam semen adhuc hodie ad eadem vsurpetur quæ Plinius ipse refert. Solidum semen in oculũ conijcitur, nec turbat, sed in se caliginem contrahit. mutat enim colorem, ex nigro albicare incipit, & intumescit, ac exit. Sed iam supra docuimus horminũ esse, non cereale illud de quo inter segetes meminit Plinius, sed olitorium & hortense, cuius Plinius nullam fecit mentionẽ, sed tantum syluestris. Potius esset dicendum, alectorolophon Plinij semine, siliqua, folio, & effectu respondere hortensi hormino Dioscoridis. Verbenaca aduersus serpẽtes cõteritur ex vino. Omnibus visceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iocineribus, thoraci: peculiari- 10
ter autem & quos ab ijs phthisis tentat. Dysenterias emendat ex aqua data caren- 01
tibus febre, aut ex vino Aminæo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus vini. Folijs decocta ad tertias, vel radix eius è mulso calido, calculos eijcit. Ad cal- 15
culos quidam verbenacã, millefolium, betonicã æquis portionibus pro singulari remedio bibere suadent. Cũ plantagine digitorũ vitijs omnibus & priuatim pte- 15
rigijs medetur. Comitiales ex vino pota sanat. Ex axũgia trita pernionibus pro- 01
dest. Clauos pedũ extrahit ex vino. Podagræ rubenti, hoc est calidẽ medetur illi- 01
ta, aut si pedes macerẽtur in eius decocto. Fasciculo manus plenẽ decocta in aqua ad dimidias hydropicos sanat. Regius morbus impugnatur verbenacæ folio 01
obolis tribus in vini calidi hemina quatruiduo. Iumentorum febribus in vino me- 20
detur. Vetera explet vlcera. Vulneribus & priuatim ijs quẽ calciamẽto facta sunt vtilissima. Radix pota ex aqua ad omnia in partu, vel ex partu mala, præstantissi- 01
ma est. Rectæ verbenacæ folijs Dioscoridi cum cera rosacea vel suillo adipe res- 01
centi impositis vuluæ dolores finiuntur: ignes sacri cum aceto illitis placantur. Putrescentia cohibentur vlcera. Solidescunt & ad cicatricem perducuntur vete- 25
ra ex melle. Supina vero regium morbum folio drachmæ pondere cum thuris polline obolis tribus ex vini veteris hemina quadragenis diebus impugnat in ie- 01
iunis dato. Veteres tumores collectionẽsque folia mitigant, sordida purgant vl- 01
cera. Tota herba vino incocta tõsillarum crustas rumpit, nomas oris gargarissã 01
tu emendat. Sparso aqua triclinio, quã maduerit lætiores conuictus fieri tradun- 30
tur. Febribus medetur tertianis tertium cum circũstantibus folijs geniculũ: quar- 01
tanis, quartum datur bibendum. Hieran botanen, hoc est sacra herbam vocant. Authoritãsque ei nominis addita, quoniam multum ad domorum expiationes, & lustrationes commendetur suspensa vel adalligata.

¶ *Astragalus. Hyacinthus.*

Cap. CIIII.

Astragalus, Romanis talus, glandula, ficus terræ dicitur, frutex humilis, ramo & folio ciceris, flore paruo, purpureo, radice rotunda, raphani modo prælonga, nigris alijs adnascentibus præduris, & implicatis vt cornua, gustu spissante. nascitur in apricis ventosis, niualibus, ad Memphin Arcadiæ plurima. Astraga- 40
lus aliter à Plinio describitur, folio longo, incisuris multis, obli- 01
quis circa radicem. caules terni aut quaterni foliorum pleni, flores hyacinthi, radices villosæ, implicatæ, rubentes, præduræ. nascitur in petrosis, apricis & iisdem niualibus, sicut in Phæneo Arcadiæ. Colligitur exitu autũni cum folia amiserit,

liccatur in vmbra. Quæ vero à Dioscoride depingitur, folia nõ habet crebris in-
 cisuris laciniõsa, nec radices hirfutas perplexasq; natalibus tamẽ cõueniunt. Gale-
 nus & Paulus in Phæneo Arcadię plurimã nasci testatur. Astragalus, qui à Diofco-
 ride describitur, frequẽs est apud nos. Rura nostra *montanũ* vel *rusticum cicer* nomi-
 5 nãt, fruticem folio & ramis ciceri similẽ, flore purpureo, paruo, tereti radice, ra-
 phani modo grandi, quæ velut adnatas habet appẽdices præduras, veluti cornua
 inter sese implicatas, gustu astringẽtes. Inuenitur in petrosis & locis vëto perfla-
 tis, cicerculã esse dices, nisi radix tanta subesset. Vulgus nõnusq; *syluestres cerras*
 vocat, hoc est cicerculas. Vis astragalo ad spissanda corpora. Aluum sistit radix in
 10 vino pota, quo fit vt moueat vrinã repercusso liquore, sicut pleraq; quæ aluum si-
 stunt. Sanat dysentericos in vino rubro tusa, difficile autẽ tunditur. Eadem gin-
 giuarum suppurationi vtilissima est fotu. Radix sanguinem sistit, in nares si inde
 fluat indita. Eadem in puluerem trita humidis vlceribus prodest. Recentia vul-
 nera, & vetera quoq; purgat. Radix in vino pota fluxiones alui cõpescit, vrinam
 15 ciet. Arida vetustis vlceribus illinitur, sanguinem cohibet. Aegrẽ propter duritiã
 tunditur. Hyacinthus, Romani vaccinium, folium habet bulbi, caulem pal-
 meum, læuẽ, tenuiorẽmq; digito minimo, coloris herbacei, comã iacentẽ, incur-
 uam, plenã floris purpurei, radice bulbacea. Hyacinthi cum viola nigra erũpunt
 vere, sed ante rosam, vt fere omnia quæ in coronas à mõtibus petũtur. Exeũt cũ
 20 gladiolo, cãterũ hyacinthus maxime durat. In Gallia eximie prouenit. Hoc inibi
 pro cocco hysginũ tingitur. Nec hyacinthinus colos ex hoc tantũ hyacintho, vt
 ferẽ creditur, sed è viola quoq; quæ syluestris dicitur hyacinthus, traxisse nomen
 Plinio videtur: nisi quis in eo ianthinum malit q̃ hyacinthũ legere, vt Martialis,
 Coccina famosæ donas, & ianthina mœchæ.
 25 Hyacinthi & albi & ferruginei, hoc est cærulei visuntur. Florem hũc comitatur
 fabula duplex, luctum præferens eius, quẽ Apollo dilexerat: aut ex Aiace cruo-
 re æditum, ita discurrentibus venis, vt græcarum literarum figura A I legatur in-
 scripta. Pausanias florem, qui natus est extincto Aiace apud Salamina, credi re-
 fert æditum primo, nec hyacinthum, sed literis hyacintho similẽ, ex candido ru-
 30 bentem, ac lilio minorẽ. Idem author cosmosandalon dici florẽ apud Hermio-
 nenses, quem ipse hyacinthum interpretari videtur: eo flore coronatos festa, quæ
 Chthonia vocant, agere. Hyacinthum à Romanis appellari vaccinium testis est
 Dioscorides, nec ab eo longẽ discedit Plinius. Vaccinia, inquit, aucupijs Italię se-
 rũtur, Galliæ purpurea tingendis seruorũ vestibibus. Nam Gallia herbis tyriũ atq;
 35 conchylũ tangebant olim omnes alios colores: sed hyacinthus in Gallia eximie
 prouenit. hoc ibi pro cocco hysginũ tingitur. Sed qui volunt sil Atticũ imitari, si
 Vitruuio credimus, violam aridã in vas cũ aqua conferuescere faciũt ad ignem,
 deinde manibus exprimẽtes aquã ex violis coloratã recipiũt in mortariũ, & ere-
 thriã infusam terẽtes efficiũt silis Attici colorẽ. Eadem ratione vacciniũ tẽperan-
 40 tes, & hac miscẽtes, purpurã faciunt elegantẽ. Est autẽ hysginus color, à quo ve-
 stes hysginobaphes, hoc tinctas colore nominant. Falso, vt arbitror, Seruiũ accu-
 sant, qui vacciniũ pro hyacintho Maroni acceptum in carmine adfirmarit. Nec
 obstat q̃ nigra dicat poeta, quãdo purpureã quoq; violã, nigrã vocare soleãt au-
 thores. Frequẽs apud nos hyacinthus, quem florẽ rura hodie *vacietũ* appellant, in
 45 quo pristini vocabuli quãdã rudimenta relucet, quasi vaccinũ & vaccinium in-

nuant, herbam ipsam *nemoralē* vel *agrestem cepā*. nam folia habet bulbi, palmarem cauliculū, minimo digito tenuiorē, herbaceum, comā procumbētem, florū purpureorū plenam, incuruā, radicem bulbaceā. Radix māgonicis venalitijs pulchre nota, quæ in vino dulci illita pubertatem coercet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorū moribus resistit, vrinam impellit. Contra serpētes, & scorpiones, morbūmq; regiū semen eius cum abrotono datur. Pueris, vt Dioscoridi creditur, illita eos māgonizat, ita vt silens pubertas nō erumpat. Sistit aluum, pota vrinam impellit, phalangiorū moribus aduersatur. Semen magis astringit, theriacis quæsitum. Regium morbum emendat in vino potum.

¶ *Papauer rhœas. Papauer satium.*

Cap. CV.

10

Papauer rhœas nomē accepit à flore, qui protinus ei deciduus est. In aruis cū hordeo maxime nascitur vere, cū & decerpitur. Foliū ei origano simile, aut erucæ, aut intybo erratico, aut thymo, incisum, sed lōgius & scabrius, caule iūceo, aspero, cubitali, recto, flore rubro, interdū candido, simili anemonæ. Caput oblongū, sed q̄ anemones minus. semen rufum, radix longa, subcandida, minoris digiti crassitudine, amara. Papauer rhœā, Latini vocant erraticū, sponte quidē sed in aruis, vt ait Plinius, cū hordeo nascitur, erucæ simile, cubitali altitudine, flore rufo, protinus deciduo, vnde nomē à Græcis accepit. Inter satia est & syluestria mediū genus, quod nisi in aruis esset, spōte nasceretur, rhœā id vocamus & erraticū. Non absimile, vt Theophrastus scribit, intubo erratico, ideo venit in ciborum vsum. In aruis inter hordeū nascitur flore rufo, capite pollicaris vnguis magnitudine. Legit ante hordei messem viridiusculū. Admonēdi tamen sumus, rhœadis cognomento & alia quoq; genera venire solita, quoniā breui flores decidāt. Hoc genus officinæ *papauer rubrū*, rura *cocolurdas* appellāt. folio erucæ, lacinia- to, scabro, iūceo caule, recto, cubitali, aspero flore syluestris anemones, puniceo, nōnunq̄ albo, oblongo capite, semine rufo, radice longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Quidā id decerptū cū toto calyce mādūt. Aluū inaniūt capita quinq; decocta: in vini tribus heminis pota somnū faciūt. Quina senāve in tribus vini cyatbis bibuntur cōtra vigilias vt somnos accersant. Semen acetabuli mēsurā potū aluū modice mollit: ad quē vsum placētis libisq; interponitur. Folia cū calycibus illita inflāmationes sanāt. Ipsa quoq; aqua in qua maduerint ora fouentur, ad alliciendū somnū. Papauer satiuū. huius semen inspergitur panibus sanitatis vsu, editurq; pro sesama cū melle, thylacitin appellant, capite oblongo, semine cādido. Alterū genus syluestre calycē sustinet infidentē, nigro semine, quod pithitin cognominant, aliqui etiā rhœada, quoniā succus ex eo inciso defluat. Est & tertiū genus syluestrius, medicatius, & cæteris procerius, calycibus lōgis. Satiuaria obseruāt genera. Vnū cuius semē tostū in secūda mēsa bellarij loco edebatur. Hoc & panis rustici crustæ inspergitur infuso ouo inhærens, vbi inferiorē crustā apio aut gith cereali sapore cōdiunt. Alterū genus papaueris nigrū, cuius scapo inciso lacteus exprimitur succus. Tertium genus rhœam, de quo diximus paulo ante: quanquam, nisi maturesceret, edomitum existimari nullo modo posset. Satiuum omne magis rotundat capita. Id syluestri longum ac pusillum, ad effectus omnes valentius. Optimum in siccis, vbi raro pluit. Vere, vt linum, papauer

20

25

30

35

40